Posamezni izvod 1 šiling, mesečna naročnina 4 šilinge.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik VIII. Celovec, petek, 11. september 1953 Štev. 43 (594)

Ljudska skupšč. LR
Aškerčeva
Ljubljana

400.000 udeležencev iz vse Slovenije je manifestiralo nerazdružljivo povezanost Slovenskega Primorja z matično državo

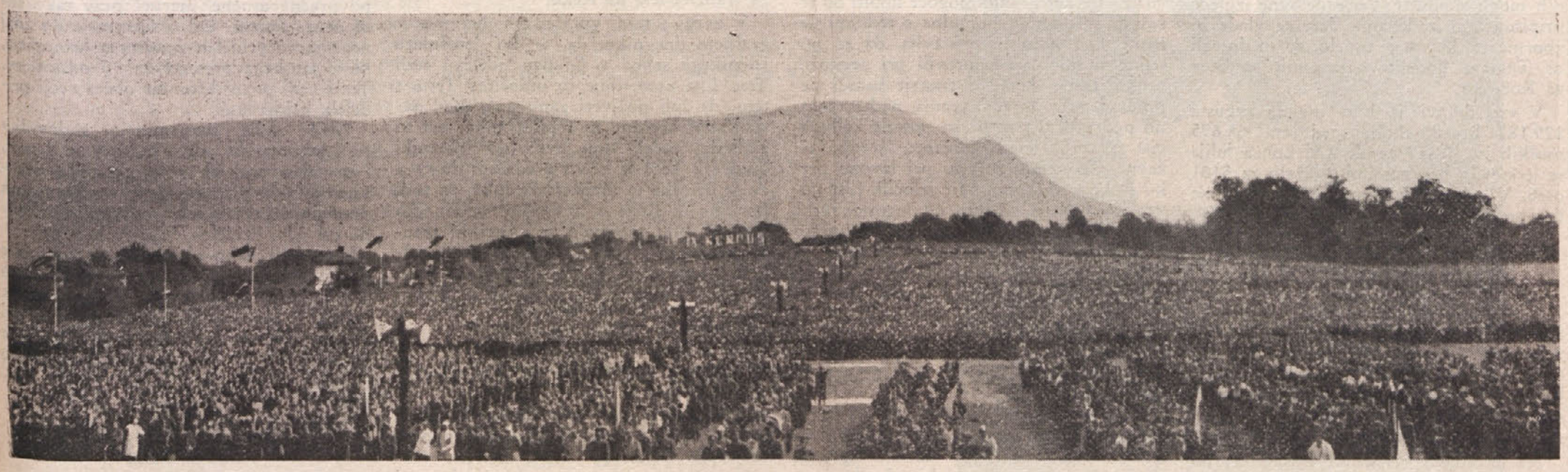

Na Okroglici je bilo srce vse Slovenije

Maršal Tito je v svojem velikem govoru orisal jugoslovansko stališče glede tržaškega vprašanja

Kdor je bil minulo soboto in nedeljo z nami na Okroglici, ne bo zlepa pozabil čudovitih vtisov, ki si jih je nabral v osrčju prelepe sončne dežele, kjer po dolgih letih trpljenja in suženjstva svobodno diha, radostno živi in se marljivo trudi naš bratski rod slovenskih Primorcev. Kdor je bil odprtih oči in z utripajočim srcem navzoč, ko je to samozavestno, neupogljivo in zavedno ljudstvo obhajalo spomin na velike dni svoje zgodovine, ko je proslavljalo deseto obletnico svoje zmage nad tistimi, ki so skušali z najhujšim nasiljem potujčiti to deželo in zatreti njene ljudi ter jih za vedno vkovati v verige hlapčevstva, bo svoj živ dan nosil v sebi zavest in občutek, da je doživel nekaj edinstveno lepega, nekaj velikega.

Pozno zvečer smo prispeli na kraj proslave, kjer so se že ves popoldne, zlasti pa proti večeru zbirale množice iz vseh koncev Slovenije. Nepregleden tok ljudstva nas je zajel kakor valovi široke reke. Poldrug stotisoč in še več ljudi je že valovilo širom prostranega, s tisočerimi lučmi osvetljenega prireditvenega prostora ob neznatni vasici Okroglici, z okoliških hribov in gora pa so še pozno v večer mežikali pojemajoči kresovi.

Pod svodom južnega, zvezdnatega neba je vso prijetno, toplo noč kipelo veselo življenje. Žal smo zamudili mnogo prireditev sobotnega večera, na katerih so nastopale gledališke skupine, pevski zbori, najboljše godbe iz vse Slovenije in telovadci. S predstave priljubljene opere »Ero z onega sveta«, ki jo je priredilo na prostem Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane, so se vračali desettisoči, še vsi pod vtisom doživete umetnosti. Tisoče so privabljale kinopredstave, kjer so že pozno čez polnoč vrteli slovenske in jugoslovanske filme iz narodnoosvobodilne vojne. Številna plesišča so se šibila pod težo razigrane in veselo sproščene mladine. Gostišča in paviljoni so komaj zmagovali naval ljudstva, ki se je od ure do ure množilo s prihodom vedno novih vlakov, avtobusov in kamionov.

V nepopisnem vrvenju smo srečavali in spet zgubljali znance, ob tabornih ognjih pozdravljali tudi marsikatere tovariše, ki so se kot partizani borili ramo ob rami z našim ljudstvom na Koroškem.

Ko se je svitalo nedeljsko jutro, so množice še vedno prihajale v nepretrgani reki. Pred pričetkom velike proslave je nudil ves ogromni prireditveni prostor vtis neskončnega polja cvetoče detelje. Živo pisana množica ljudstva je stala glava pri glavi. S slavolokov in mlajev so plapolale zastave, godbe ob glavni tribuni pa so izmenoma svirale partizanske pesmi in koračnice iz časa borbe.

Na rezervirani prostor pred slavnostno tribuno je druga za drugo prikorakalo 14 s slavo ovenčanih primorskih, tržaških in prekomorskih brigad, ki jih je ljudstvo navdušeno pozdravljalo. Brezmejno navdušenje pa je zajelo množice, ko je dospel maršal Tito. Izpolnile so se želje primorskega ljudstva, ki je hotelo imeti svojega voditelja v najtežjih letih tudi v teh slavnostnih dneh v svoji sredini.

Goriški pionirji izročajo maršalu cvetje

Po pregledu častne čete je maršal Tito obšel strumno razvrščene brigade primorskih in prekomorskih partizanov, nato pa je prisrčno čestital vsem borcem in vsemu primorskemu ljudstvu k velikemu prazniku. Ko je izročil komandantom najslavnejših primorskih brigad visoka odlikovanja, so mu goriški pionirji poklonili krasen šopek cvetja, Primorka v narodni noši pa mu je podarila šopek rož, nabranih na hribih ob slovensko-italijanski meji.

S slavnostne tribune, kjer so bili poleg podpredsednika zvezne vlade Edvarda Kardelja in predsednika slovenske vlade Mihe Marinka zbrani še predstavniki vseh jugoslovanskih republik, jugoslovanske ljudske armade, množičnih organizacij in zamejskih Slovencev — med temi tudi štirje zastopniki iz Koroške — je maršal Tito ob velikem navdušenju 400.000 ljudi iz vse Slovenije prisrčno in domače a hkrati odločno spregovoril o tem, kar že vsa leta po vojni teži srca vseh Slovencev, zlasti pa še Primorcev.

Maršal Tito je uvodoma dejal, da **ta veličastna proslava dokazuje, da je ljudstvo Slovenskega Primorja ostalo zvesto svoji matični državi in svojim narodom, čeprav je imelo pod nasilniki iz Rima težke dni in ure več kot 20 let. Tlačil ga je Mussolinijev fašizem, s terorjem in vsem mogočim zatiranjem so ga skušali prisiliti, da bi se odreklo svoji narodnosti, skušali so ga potujčiti, ubiti slovensko dušo v njem in ga pripraviti do tega, da bi se odreklo samo sebi in da bi si ga podredili. Slovensko ljudstvo pa je ostalo vztrajno in stanovitno v tej neenaki borbi, v kateri je dalo dragocene žrtve tudi pred to vojno.**

Nato je maršal Tito v zvezi z dogajanji v Italiji pokazal, kaj so tam bili v preteklosti, kaj so danes in česa se smemo nadejati v prihodnosti, če upoštevamo, kar delajo danes. V zgodovini so se pojavljali na jugoslovanskih tleh le kot roparji in zatiralci, vsled česar danes nimajo nobene pravice govoriti o zemlji, ki je jugoslovanska.

Maršal Tito je naštel nekaj primerov zatiranja slovenskega in hrvatskega življa v krajih, ki so bili po prvi svetovni vojni pod Italijo. Spomnil je na požig kulturnih domov, na bazoviške žrtve, na zatiranje slovenskega jezika.

V pretresljivih številkah je pokazal tudi grozodejstva, zločine in razdejanja, ki jih je med vojno počenjala italijanska vojska v Julijski krajini, v Sloveniji in na ostalem okupiranem področju Jugoslavije.

Nekoč sem že rekel, da bi vse to radi pozabili. Toda še vedno gledamo v črnino zavite matere, še vedno so sveži grobovi.

(Nadaljevanje na 8. strani)

„Kleine Zeitung" mora prositi odpuščanja

Beri na 8. strani

Barbarski zločin

nad spomenikom padlim partizanom — borcem proti fašizmu, za svobodo, demokracijo in mir

Celovec, 10. 9. 1953

Ko je bil list že zaključen, je iz Velikovca prispela vest, da so neznani zločinci danes med 2. in 3. uro ponoči razstrelili spomenik 83 padlim partizanom na pokopališču v Št. Rupertu pri Velikovcu.

Zaradi tega zločina se je zglasila danes predpoldne štiričlanska delegacija Demokratične fronte in Zveze koroških partizanov pri namestniku deželnega glavarja g. Kraßnigu ter mu ob navzočnosti ravnatelja deželnih uradov g. dr. Newoleta izrazila prepričanje, da je ta zločinski atentat posledica dalj časa trajajoče neodgovorne hujskaške kampanje in blatenja partizanske borbe v šovinističnih listih Kleine Zeitung in Volkszeitung. Hkrati je delegacija izrazila svoje začudenje, da Koroška varnostna direkcija in državno pravdništvo v Celovcu na pravočasna opozorila s strani Demokratične fronte nista klicala zločinskih hujskačev na odgovornost. Slovenskemu prebivalstvu je tudi nerazumljivo da je moglo celovško sodišče izreči zgolj na podlagi izpovedi treh žandarjev nad Robinikovo družino težko obsodbo, kar je brez dvoma vzpodbudno vplivalo na nacistične elemente in jih opogumilo v temnih naklepih.

Delegacija je izrazila pričakovanje, da bo deželna vlada storila vse, da bodo izsledili zločince in jih najstrožje kaznovali.

Namestnik deželnega glavarja g. Kraßnig je poudaril, da deželna vlada obžaluje, da je prišlo do zločinskega atentata, in da ga najostreje obsoja. Zagotovil je, da bo vlada podvzela vse, da bodo našli storilce.

IZ GOSPODARSKEGA ŽIVLJENJA DOMA IN PO SVETU

Brezposelnost upada

Iz poročila Delovnega urada za Koroško je razvidno, da je bilo 31. avgusta pri Delovnih uradih na Koroškem zaznamovanih 5068 moških in ženskih brezposelnih. V istem času preteklega leta je bilo 3558 brezposelnih. Medtem ko je bilo meseca maja 4000 breposelnih več kakor lani, se je ta razlika 31. avgusta znižala na 1500 oseb. Ugotavljajo, da brezposelnost še pada, dočim je lani že od srede julija naraščala. Deželni delovni urad pričakuje, če bo vreme ugodno, da bodo septembra še nekaj odstotkov brezposelnih mogli zaposliti. Večje delovne izglede pripisujejo prizadevanju deželne vlade in zbornicam, ki jim je uspelo, da so dosegli na Dunaju dodelitev denarnih sredstev za Koroško.

V vsej državi je bilo meseca avgusta 129.182 brezposelnih, med temi 68.695 moških in 60.487 žensk. Od konca julija se je število brezposelnih znižalo za 5101 oseb. V primeri z letom 1952 je stanje brezposelnih za 13.337 oseb višje.

Zagrebški velesejem

Uprava zagrebškega velesejma je končala svoje priprave za letošnji mednarodni velesejem v Zagrebu, ki bo po svojem obsegu in pomenu še večji kot lani. Ves velesejmski prostor je oddan bodisi inozemskim podjetjem in tvrdkam, bodisi jugoslovanskim razstavljalcem.

Na letošnjem velesejmu v Zagrebu bo razstavljalo 20 inozemskih držav, medtem ko jih je lani razstavljalo samo 12. Osem držav bo razstavljalo kolektivno, druge pa posamično po svojih podjetjih. Inozemske tvrdke bodo razstavile tudi najnovejše proizvode sodobne tehnike, zlasti vrsto raznih strojev, instrumentov in aparatov.

Graški jesenski velesejem

Letošnji jesenski velesejem v Gradcu bo v času od 26. septembra do 4. oktobra. Po tozadevnih vesteh so priglasile poleg avstrijskih tvrdk svojo udeležbo tudi že nemške, italijanske in tržaške firme.

Avstrijsko-jugoslovanska trgovinska pogajanja

Včeraj so se pričela v Beogradu avstrijsko-jugoslovanska trgovinska pogajanja, kjer se bodo zedinili o novih kontingentih.

Prvič avstrijski les preko Reke

Jugoslavija nudi večje tranzitne ugodnosti kakor Trst

Jugoslovansko podjetje za mednarodne prevoze »Intertrans« v Ljubljani je sklenilo z vodilno avstrijsko tvrdko za izvoz lesa na Štajerskem pogodbo, po kateri je bila pošiljka lesa za Levanto poslana preko Reke. To je prva tranzitna pošiljka lesa, ki je šla preko največje jugoslovanske pomorske luke, namesto preko Trsta.

Avstrijski gospodarski list, ki poroča o tem, pravi, da se je avstrijska firma odločila za to, ker ni bilo mogoče dobiti od tržaških špediterjev ponudbe s trdnimi cenami. List nato še pristavlja, da so posebno zadnje čase ugotovili pri prevozih preko Trsta, da se je tranzit zaradi nepredvidenega zaračunavanja nadur znatno podražil. S tem pa so postale kalkulacije za izvoz lesa v Levanto izredno težavne. To negotovost so pri izvozu preko Reke lahko brez ovir izločili. List poudarja nadalje, da so od jugoslovanske strani dobili trdne ponudbe za železniško prevoznino, prekladanje, zavarovanje in brodarino, vrh vsega pa so vsi ti stroški še za okoli 15% nižji kot pri tranzitu preko Trsta in plačljivi v avstrijski valuti, kar pomeni za avstrijske firme precejšnjo ugodnost. Reka pa nudi tudi zelo ugodne možnosti za vskladiščenje avstrijskega lesa, namenjenega za nadaljnji prevoz v Levanto. Avstrijski gospodarski krogi pričakujejo sedaj z velikim zanimanjem, kaj bodo glede na to napravili Tržačani, in menijo, da se bodo pač morali odločiti za revizijo svojih pogojev, če bodo hoteli preprečiti odhajanje avstrijskega tranzita lesa na Reko.

V zvezi s tem vprašanjem beremo v graškem dnevniku, da se bo letošnjega jesenskega sejma v Gradcu udeležil tudi Trst. List utemeljuje to odločitev Trsta s tem, da želi poživeti zanimanje med avstrijskimi firmami za tržaško luko, ker so jo sedaj začeli tudi avstrijski uvozniki opuščati. Tega je krivo predvsem dejstvo, da se nemške in nizozemske luke, pa tudi Benetke in Reka z nudenjem ugodnejših pogojev bolj zanimajo za avstrijski tranzit kakor pa Trst. Z udeležbo na Graškem sejmu upajo tržaški gospodarski krogi odbiti ost tej konkurenci in pritegniti zopet nase avstrijski tranzit.

Ljubljanskega velesejma v stari obliki ne bo več

Kot smo že nedavno poročali, so nekateri krogi slovenskega gospodarstva in ljubljanskega mestnega odbora sprožili akcijo, da se obnovi v Ljubljani velesejem, ki je imel svoje začetne tradicije že pred vojno. O problemih bodočega velesejma v Ljubljani kakor tudi o ureditvi tega velesejma je bilo mnogo razpravljano in sicer zlasti o velesejmu kot instituciji, ki naj bi hkrati prikazovala razvoj in rezultate celotne slovenske gospodarske dejavnosti in tudi povezovala inozemske interesente z gospodarstvom Slovenije.

V zadnjem času so odstopili od nameravanega naziva Ljubljanski velesejem, ki je nosil pred vojno svojevrstni pečat razstavljanja blaga, sklepanja raznih kupčij in končno zabavišča. V svetu se sedaj preusmerjajo velesejmi v specializirane razstave posameznih panog, ki imajo svoj namen prav v tem, da pokažejo tako doma kakor vsemu drugemu svetu prerez sodobne proizvodnje v zadevni panogi.

Prav zaradi tega tudi v Ljubljani ne bo več velesejma v starem smislu, obsegu in pomenu. Podjetje, ki se bo v kratkem ustanovilo na zadružni podlagi, naj bi prirejalo v Ljubljani stalne in periodične gospodarske razstave posameznih gospodarskih strok, ki naj pokažejo presek domače ustvarjalnosti in hkrati pritegnejo pozornost in tudi soudeležbo inozemstva.

Zapadna Evropa pričakuje rekorden pridelek

Vse zapadne države Evrope navajajo rekordni pridelek žita v letu 1953, kljub temu, da je bilo v nekaterih pokrajinah nadpovprečno mnogo padavin.

V Zapadni Nemčiji bo letošnja proizvodnja žita predvideno presegla za 5 odstotkov lanski pridelek. Okopavine, krompir in sladkorna pesa, bodo dale do dva odstotka večji donos. Proizvodnja mesa je znašala od 1. julija 1952 do konca junija 1953 1.98 milijonov ton nasproti 1.88 milijonom tonam v prejšnjih 12 mesecih.

Gospodarsko-politično vzbuja zaskrbljenost izredno dobri vinski pridelek v Franciji. Pričakujejo, da bodo letos pridelali 1.8 milijonov litrov vina več, kakor ga bodo porabili oziroma izvozili.

V Švici bo zaradi slabega vremena pridelek pšenice nekoliko manjši kot je bil preteklo leto. Prav tako bo tudi krompir iz istega vzroka slabše kakovosti.

Pridelek žita in okopavin na Holandskem bo kljub veliki povodnji meseca februarja, vsled katere bo okoli 9 odstotkov kmetijske obdelovalne zemlje najmanj za dve leti za proizvodnjo izgubljenih, nekaj večji kot preteklo leto.

V Avstriji računajo na podlagi uspehov dosedanje mlačve z nadpovprečno dobro letino žita kakor tudi krme. Pri krmi ni samo prva košnja dala po količini nadpovprečne uspehe, marveč prav tako tudi druga košnja. Od okopavin je do zdaj znan samo pridelek zgodnjega krompirja, ki je lanskega presegel za 20 odstotkov. Toda tudi pozni krompir obeta večji pridelek, kakor lani.

Glede sadja zaznamujejo zadovoljiv pridelek marelic, sliv, češpljev in hrušk. Normalen pridelek poznega sadja, predvsem jabolk, pričakujejo le v posameznih predelih države in sicer severno in vzhodno od Alp. Pridelek češpljev je v nekaterih predelih tako obilen, da so nastopile odprodajne težkoče. Vinski pridelek bo zaradi večkratnih vremenskih neprilik manši, kakor navadno, vendar bo pri trajno ugodnem vremenu ob času zorenja lahko kakovost vina izpadek nekoliko izenačila.

Tudi sladkorna pesa v Avstriji dobro kaže

Vreme v letošnjem poletju je bilo za razvoj sladkorne pese nadvse ugodno, zato lahko računajo z mnogo večjim pridelkom kot preteklo leto. V preteklem letu je bilo 42.000 ha zasajenih s sladkorno peso, letos pa samo 36.000 ha. Lanski pridelek sladkorne pese je znašal 8.5 milijona centov, letos pa cenijo, da bo dosegel 10 milijonov centov. Iz te pese bo znašala proizvodnja sladkorja okoli 140 tisoč ton, dočim je znašala lani 120.000 ton. Količina sladkorja v pesi se sedaj še ne da ugotoviti, ker je ta odvisna od intenzivnosti sonca v septembru. Ob ugodnem jesenskem vremenu, ker spravljanje sladkorne pese je v glavnem koncem septembra in v začetku oktobra, bo zaradi količine sladkorja, ki jo bo vsebovala, tudi kvaliteta sladkorja boljša.

Tudi s tem ugodnim pridelkom sladkorne pese še ne more biti krita celotna potrošnja sladkorja v Avstriji, ki znaša okoli 180.000 ton na leto. Primanjkljaj bodo izenačili z uvozom surovega sladkorja, ki ga bodo predelali v beli sladkor v domačih rafinerijah.

Blaž Singer:

Gorski kmet in njegovo gospodarstvo

(Nadaljevanje)

Ko smo v zadnji številki našteli gospodarske pogoje gorskih kmetov, smo videli, da niso samo dosti slabši od pogojev, ki jih ima ravninski kmet, temveč smo lahko spoznali, da se ti pogoji v vsakem primeru bolj razlikujejo kakor pa pri ravninskih primerjavah. Rešitev vprašanja gorskih kmetov je zato zelo zamotana in predpostavlja rešitev vprašanj finančnega značaja kakor tudi vprašanj, ki so strokovnega, obratnogospodarskega, zadružnega in agrarnopolitičnega značaja.

Spričo različnosti mišljenja o tem, ali je sploh potrebno pričeti z reševanjem teh vprašanj, ki stanejo drage denarje, ko vidimo na drugi strani, da so v stremljenju za čedalje nižjimi proizvodnimi stroški te visoke investicije nerentabilne, bi ugotovili naslednje:

Avstrija šteje okoli 100.000 gorskih kmetov, kar predstavlja eno četrtino od skupnega števila kmetov v Avstriji. Avstrija ne krije potrošnje osnovnih hranil (kruh, meso in mast) iz lastne proizvodnje, temveč mora uvažati žito in mast, za kritje potrošnje mesa pa krmila. V zamenjavo za to iz svoje kmetijske proizvodnje skoraj nima kaj dati, kar pomeni, da mora potrebe uvoza živil skoraj izključno kriti izvoz produktov industrije. Tukaj pa je vprašanje borbe za tržišče in vprašanje vzdržanja konkurence odločilno. Na vseh merodajnih mestih so danes v skrbeh, dali bo Avstrija kos iti z razvojem časa, obdržati obstoječa ter pridobiti nazaj skozi vojne posledice zgubljena in dodatna nova tržišča, ter ali bo avstrijska industrija tako po kvaliteti svojih izdelkov, kakor tudi po ceni kos konkurenci drugih držav. Avstrija je namreč izgubila nekatera za njo važna tržišča in mora danes trgovati z gospodarsko razvitejšim zapadom. To pa jo postavlja pred zamotana in težka vprašanja, za katera pa v pričujoči razpravi ni mesta, da bi jih razčlenjevali. Važna je za nas v tem primeru samo zaključna ugotovitev, ki jo daje Avstrijski institut za proučevanje gospodarstva v razpravi »Avstrija in problem evropske plačilne bilance« ko pravi: »Resni značaj strukturnih nesorazmerij v zunanji trgovini zahteva odločitve o tem, kje naj se v glavnem išče pot prilagoditve — ali v stopnjevanju izvoza v dolarsko območje, ali v povečanju domače proizvodnje ali pa v prenosu uvoza na druge države. Povsod so potrebne investicije gotovega obsega, o razdelitvi teh na različne prijeme se je treba odločiti.«

V teh okoliščinah in na splošno je važno, da kakor posameznik kot podjetnik — in to je gorski kmet — tako tudi občina, dežela ali država kot skupnost skrbijo za sprostitev rezerv, ki jih prav v pogledu na proizvodnjo hranil skrivajo v sebi hribovske vasi in gorski predeli. To svojo zahtevo naslanjamo po eni strani na voljo gorskega kmeta, da si ne olajša samo svoje delo, temveč da pride tudi do višje produktivnosti svoje kmetije, po drugi strani pa na nujnost potrebe tako zajamčenja rentabilnosti dosedanjih investici v gorsko kmečkih predelih, kakor tudi izkoriščanja vseh proizvodnih možnosti, ki jih ti predeli dajejo, s strani države (oz. dežele). Ne zanikamo, da so se v zadnjih letih dala znatna sredstva za elektrifikacijo gorskih predelov, za izgradnjo gorskih poti in podobne subvencije, pravimo pa vendar, da vse to še ni dovolj in da bi bile spričo ponehajoče ERP-pomoči vse te subvencije za skupnost slabo obrestovane, ponekod celo neizkoriščene, če se skupnost ne bo lotila reševanja kompleksa vprašanj, ki izvirajo iz svojstvenih gospodarskih pogojev, ki jih naletimo po gorskih kmetijah.

Če so pred kratkim v kmetijski zbornici ugotovili, da pridela Koroška za kritje potreb svojega prebivalstva poleg premalih količin maščob in mleka komaj toliko krušnega žita, da s kruhom in moko iz tega shaja komaj en mesec in če je na drugi strani izobilje mesa, potem smatram to ugotovitev kot resno napotilo za vse merodajne faktorje, da preudarijo možnost izravnanja v tem pravcu, da izobilje mesa ne bo ogrožalo eksistence gorskih kmetov in da jim bo omogočeno, da v izdatnejši meri krijejo potrebe po maščobah. Ni namreč dovolj, če skupnost leto za letom samo ugotavlja, koliko kilometrov gorskih poti je bilo izpeljanih, kje je zasvetila električna luč in koliko vasi že ima svoj telefon. To vse povzroča tudi stroške vzdrževanja, ki jim je treba kot protiutež najti tudi ustrezne dohodke. Te dohodke pa ne more večno kriti samo zadnja rezerva gorskih kmetov — les — temveč jih je treba najti z usmerjevanjem njegove kmetijske proizvodnje k višjim in ustaljenim donosom.

Več skrbi proučevanju pridelovalnih pogojev gorskih kmetov

Če prehajamo sedaj na pregled vprašanj strokovnega, obratno-gospodarskega, zadružnega in agrarnopolitičnega značaja, ki so tako stvar gorskih kmetov samih kakor stvar oblastnih in družbenih ustanov, potem si oglejmo položaj na povprečni gorski kmetiji.

Ali ve gorski kmet, kako bi lahko povišal dohodke svoje kmetije? On tega ne ve. Mnogo se sicer piše o gnojilih kot sredstvu za dvig produktivnosti in stabilnosti kmetije, delajo se tudi kalkulacije, to je predračuni za izplačljivo kmetovanje, vendar je vse to napotilo za kmete na povprečni stopnji izobraženosti, ki jo v gorskih predelih — mislim, da ni pretirano — v 98 od 100 primerov pogrešamo. Na splošno sicer drži, da vzgledi vlečejo in da radi posnemamo dobre izkušnje sosedov. Toda dajati vzglede in pospeševati kmetijstvo na podlagi poskusov ter prenašati izkušnje enega na soseščino, je v ravnini lahka stvar, dočim je v gorskih predelih že zaradi razdalje posestev predvsem pa zaradi tako različnih klimatičnih in talnih pogojev ter zaradi nizke izobraženosti težka, često nemogoča stvar.

(Se nadaljuje)

VLADIMIR DEDIJER: JOSIP BROZ TITO

POPOTNIK

Uprava ladjedelnice je nadaljevala s svojo staro prakso in je stalno zadrževala izplačilo delavskih mezd. Ravno ko so popravljali neke torpedovke, uprava ladjedelnice že nekaj tednov ni izplačala delavcev. Partijska organizacija je organizirala leteče zborovanje s protestno prekinitvijo dela za dve uri. Sirene so napovedale stavko, delavci so se zbrali in Josip Broz je začel svoj govor:

»Uprava ladjedelnice zadržuje izplačilo naših mezd dva, tri in tudi po več tednov, kar znaša za dve sto ljudi veliko vsoto. Uprava zadržuje naš denar in medtem obratuje z njim ter nas v bistvu ropa s tem. Trgovci nam prodajajo hrano na upanje znatno draže, kakor če bi jo kupovali za gotov denar in jim tako pravzaprav plačujemo obresti, vtem ko uprava podjetja ne plača nič, da obratuje z našim denarjem.«

Čez nekaj dni je uprava podjetja izplačala delavcem mezde, da ne bi prišlo do stavke, vendar pa je ostala nekaj zaostankov še dolžna. Toda prihodnjo soboto delavci spet niso dobili

SUDNICA
Nastavak komunističkog procesa
ALAHOV VRT
F. BUDICKI

„NOVOSTI“ 8. XI. 1928 POROČAJO O BOMBAŠKEM PROCESU

zaslužene mezde. V upravi podjetja so jim rekli, da je vojno ministrstvo, oddelek za mornarico, odklonilo izplačati ladjedelnici stroške za popravilo torpedovke in da se bodo delavcem izplačale njihove mezde, ko bo ministrstvo poravnalo svoj dolg.

V imenu sindikalne podružnice je Josip Broz takoj poslal pismo Centralni upravi Zveze kovinarjev v Beogradu z zahtevo, da od vojnega ministrstva izterja denar za delavce. Čez nekaj dni pa je prišel odgovor, da ministrstvo ne dolguje ladjedelnici nikakega denarja, ker torpedovke še niso dovršene.

Ko je dne 24. avgusta 1926 prišel odgovor, se je partijska celica v ladjedelnici sešla in sklenila, da naj takoj odgovori s stavko. Pisk sirene je znova naznanil stavko delavcev v ladjedelnici. Stavka je trajala devet dni. O nji je Josip Broz napisal dopis za list »Organizirani delavec«, glasilo Centralnega delavskega sindikalnega odbora Juoslavije, ki je izhajal v Zagrebu.

Deseti dan po začetku stavke je bila uprava ladjedelnice prisiljena deloma pristati na delavske pogoje. Obljubila je, da bo po končanem popravilu torpedovke »T6« takoj izplačala največji del zaostalih mezd.

V zaporu

Po prihodu v Zagreb Josip Broz ni mogel takoj najti zaposlitve. V času med tem je bil kooptiran za člana Mestnega komiteja mesta Zagreba. Konec aprila 1927 je Josip Broz našel delo v veliki ključavničarski delavnici Dragutina Hamla. V Zagrebu se je ta delavnica imenovala »Hamlovka«, zato ker je po smrti Dragutina Hamla njegova žena s pomočjo poslovodje vodila delavnico.

Pri »Hamlovki« ni bilo niti sindikalne organizacije in jo je Broz začel ustanavljati, brž ko je stopil na delo, sredi maja leta 1927. Toda kmalu je prišel navzkriž s poslovodjo »Hamlovke«, frankovcem Arnoškom, ki so ga delavci imenovali »Kurtek«. Ob neki priliki se je poskusil pred delavci zadreti na Broza. Broz je zalučal kladivo Arnošku pred noge, ga vprašal, kakšno pravico ima kričati nanj in na mestu zahteval svojo delavsko knjižico.

Ker so partijske zadolžitve zahtevale od Josipa Broza čedalje več časa, je Mestni komite sprejel sklep, da prevzame Broz funkcijo sekretarja Oblastnega odbora Zveze kovinarjev za Hrvaško. Te naloge se je Broz lotil v juniju ter začel delati v tem svojstvu. Medtem pa so nekaj tednov potem, ko je prevzel to funkcijo, vdrli 11. ali 12. junija policijski agenti v pisarno Zveze kovinarjev ter napovedali Brozu, da se mu odvzame svoboda. On je vprašal agente:

»Prosim lepo, zakaj me aretirate?«

Neki agent mu je odvrnil:

»Broz, vi imate toliko masla na glavi, da vas lahko aretiramo če ne za to, pa za kaj drugega.«

Na zagrebški policiji Josipu Brozu niso povedali vzroka aretacije. Naslednji dan so ga odpeljali s sušaškim vlakom proti Bakru. V Zagrebu se je razvedelo, da je bil Josip Broz aretiran in odpeljan v neznano smer. V sindikalnih in partijskih listih se je začela kampanja za njegovo osvoboditev. Šele ko je prišel v Bakar, je Broz zvedel, zakaj je bil aretiran. Aretacijo so zakrivili Kraljevčani, kjer je leto dni pred tem delal v ladjedelnici.

V okrajnem zaporu se je Josipu Brozu, čeprav je bil spočetka v posebni celici, posrečilo, da je prišel v stik z aretiranimi tovariši. Na vprašanje, zakaj so ga razkrili, je nekdo izmed njih resignirano odgovoril:

»Človek slabič!«

Iz bakarskega zapora, ki je pripadal okrajnemu sodišču, so bili obtoženci čez devet dni prepeljani na okrožno sodišče v Ogulinu.

Preiskovalni zapor okrožnega sodišča v Ogulinu je bil v starodavni Frankopanski trdnjavi iz XV. stoletja, ki stoji v centru mesta na trgu. To je zgradba v dve nadstropji z nekaj, z deskami zakovanih oken. Josipa Broza so vrgli v sobo štev. 6 v drugem nadstropju. V sobi z njim ni bil niti eden njegovih tovarišev, marveč so ga vrgli med kriminalce, večidel konjske tatove iz Like.

Minil je dan za dnevom, okrožno sodišče pa ni ničesar ukrenilo, niti ni začelo z zasliševanjem aretiranih. Poleg tega je bila hrana v zaporu silno slaba. Josip Broz ni skoraj ničesar jedel. Že od prvega dne dalje je začel protestirati, toda stražniki njegovih protestov niso marali sporočati dalje.

Neko nedeljo popoldne je bil na trgu tik pred zaporom nekak sokolski zlet, na katerem se je zbralo vidnejše ogulinsko meščanstvo s sodniki okrožnega sodišča in z okrajnim glavarjem na čelu.

Ko je okrajni glavar otvoril zlet, je imel pozdravni govor, ki ga je končal z vzklikom:

»Naj živi njegovo veličanstvo kralj Aleksander!«

V tem trenutku se je neki mlad Ličan, ki je bil z Josipom Brozom v isti sobi in ki je bil razvnet od njegovih razlag in je poslušal okrajnega glavarja ter čul njegov vzklik, na vse grlo zadrl skozi okno:

»K vragu z njim!«

Častna tribuna je bila kakih deset metrov oddaljena od tega okna. Vzklik mladega Ličana je zmedel okrajnega glavarja in občinstvo, med publiko je nastala popolna tišina in takoj nato so okrajni glavar in nekaj orožnikov vdrli v trdnjavo, da bi našli človeka, ki se je drznil krikniti kaj takega.

Brž ko je Josip Broz videl, kaj je mladi Ličan napravil, je nasvetoval vsem v sobi, da pri priči ležejo in se narede, ko da spe. Okrajnemu glavarju in drugim ni bilo lahko ugotoviti, iz katere sobe je padel klic, ker so bili na vseh oknih leseni oboji. Vodili so preiskavo, toda iz sobe Josipa Broza ni hotel nihče izdati mladega Ličana. Preiskava se je končala brez rezultata.

Medtem je nastopila velika vročina, stanje v zaporu je bilo malone nevzdržno, okrožno sodišče pa še vedno ni vzelo predmeta Josipa Broza in tovarišev v pretres. Zaradi tega se je Josip Broz odločil začeti z gladovno stavko. Ostali iz njegove skupine niso stavkali, nekateri tudi zaradi tega ne, ker so bili ločeni in niso vedeli za sklep o stavki.

»Z gladovno stavko,« pripoveduje Josip Broz, »sem hotel protestirati zaradi sistema v zaporu. Metali so me v najhujših pogojih iz zapora v zapor, namesto hrane so nam dajali pomije, sodišče pa nas ni hotelo zaslišati. Zaradi tega sem odklonil vsako hrano. Prvi dan se pazniki niso menili za to. Šele drugi dan je nastalo po zaporu razburjenje. V gladovni stavki človek navadno mirno leži in vzame od časa do časa malo vode. Drugi ali tretji dan, ko se organizem neha hraniti iz želodca ter preide na prehrano iz telesa, nastopi kriza, ki jo kdaj pa kdaj spremlja omedlevica in bruhanje. Tedaj občuti človek strahovito lakoto, ko pa kriza mine, se glad pomiri in ne muči, človek pa se počuti kakor v neki rahli nezavesti, v kateri ne čuti nikakih muk.

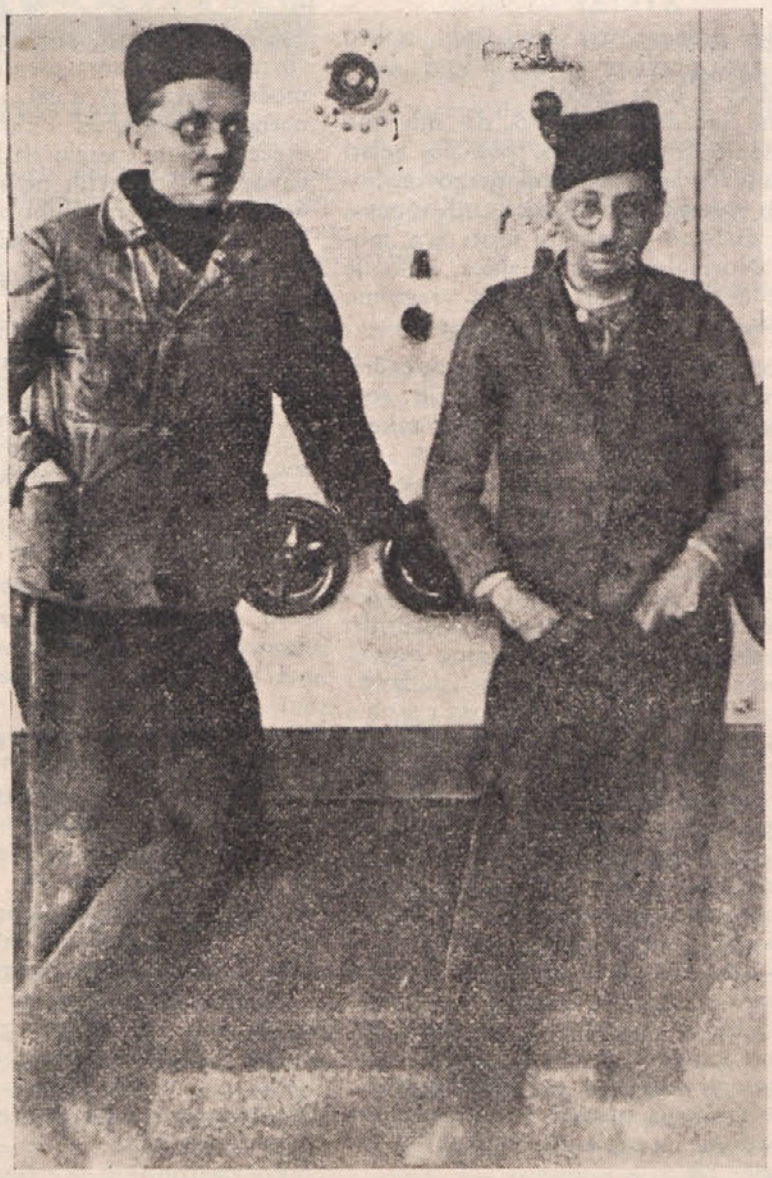

TITO IN MOŠA PIJADE V ELEKTRIČNI CENTRALI JETNIŠNICE V LEPOGLAVI. TITO JE PRIŠEL V JETNIŠNICO V LEPOGLAVI JANUARJA 1929 IZ ZAGREBA, MOŠA PIJADE PA IZ JETNIŠNICE V SREMSKI MITROVICI

Gladovna stavka Josipa Broza je trajala pet dni. Stalno je ležal, ker je sicer že pred tem v zaporu v Bakru zelo oslabel. Peti dan popoldne je prišel v njegovo sobo predsednik okrožnega sodišča v Ogulinu, Stjepan Bakarič.

»Ali me odpeljite na obravnavo ali pa me izpustite, toda kot komunist ne morem dopustiti, da bi dalje živel v takih nečloveških razmerah!« je rekel Josip Broz.

Sodnik Bakarić je prepričeval Josipa Broza, da ni potrebno stavkati z gladom, da je njegovo življenje potrebno njegovi partiji, Josip Broz pa je venomer ponavljal: »Ali me postavite pred sodišče, ali pa mi dajte prostost!«

Končno je Stjepan Bakarić sprejel pogoje Josipa Broza ter mu dal svojo častno besedo, da bo preiskava hitro končana, nakar je Josip Broz prenehal s stavko.

»Poslal vam bom malo juhice od doma, ker bo to za vaš izčrpani organizem najboljše po tej stavki,« je rekel stari Bakarić.

TITO V ZAPORU

Bil je res mož beseda. Preiskava je bila zelo hitro končana, sodnik Bakarić pa je čez nekaj dni Josipa Broza povedel celo na svoj dom in ga popeljal v knjižnico:

»Tukaj imam tudi nekaj marksističnih knjig! Vem, da vas bo kot komunista zanimalo.«

Po končani preiskavi je bil v zaporu obdržan samo Ivan Dujmić. Drugi so bili izpuščeni, da se branijo na svobodi. Sodna razprava se je začela v oktobru 1927. Sodba je bila izrečena 28. oktobra. Ivan Dujmić je bil obsojen na leto dni zapora, Josip Broz in Rade Celer na sedem mesecev in Ivan Pravdica na šest mesecev, vtem ko so bili ostali oproščeni.

Tuje kritike o tej knjigi

THE TIMES, 11. marca 1953. Stalinova izgubljena vest — Rast titoizma

„Ko se je 12. aprila 1948 sestal v strašni napetosti Centralni komite Jugoslovanske komunistične partije, da bi uporno odgovoril na žaljivo pismo gospoda Stalina, je eden izmed članov povedal drugim, da nimajo prav. To je povzročilo, da je vodilni ideolog partije planil kvišku „s solzami gneva v očeh“ in zavpil: „Ali misliš, da sem trockist?“ Kakor je zdaj jasno, gospod Djilas ni bil trockist, temveč je pomagal pri rojstvu nove herezije, ki utegne obroditi obilnejšo žetev, namreč titoizem. Po angleški izdaji zapisa o življenju maršala Tita in njegovih nazorih, ki ga je sestavil zaupen prijatelj politične nauke na svetu. Jasno je, da sega njegov pomen daleč preko meja Jugoslavije same.“

Tito, pravi gospod Dedijer, je Stalinova izgubljena vest. Ta stavek nekaj pomeni. Kakor drugi komunistični revolucionarji Vzhodne Evrope so sedanji vladarji Jugoslavije prišli nenadoma v svoje kraljestvo po dolgih letih podtalne manjšinske dejavnosti. Marksistično prepričanje je bilo njihovo življenje, toda kar pretreslo jih je, ko so odkrili, da se morajo kot voditelji svojega naroda pogajati s starimi moskovskimi tovariši, ki so predstavljali popolnoma drugačne koristi in so to počeli povečini surovo, oblastno in kratkovidno. Jugoslovanski komunisti so izvedli revolucijo sami in toliko da so se še mogli rešiti, odnesli pa so s seboj ne samo Stalinovo izgubljeno vest, temveč tudi vest vseh satelitskih partij.

V knjigi gospoda Dedijera je vse polno sledov marksističnega načina mišljenja. Toda napisana je v jeziku, ki ga razume tudi nemarksist, in odkriva, velikokrat s pretresljivimi besedami, notranjo linijo čustvene poštenosti, ki je pripeljala Jugoslovane do tega. Jugoslovani niso bili nikdar doma v diplomaciji sovjetskega imperija, kar osvetljuje ta knjiga z bleščečo, razodevno lučjo.

Obvestila NAPREDNIH GOSPODARJEV
UREJUJE AGRARNI SVETNIK FRANCE VERNIK

Setev ozimne pšenice

Pšenica prenese pri setvi tudi mokro vreme, zato pravi pregovor: »Vrzi me v blato, dala ti bom zlato!«

S tem seveda ni rečeno, da moramo najplemenitejše naše žito, pšenico, sejati normalno v vlagi. Narodni pregovor hoče samo nakazati, da pšenica tudi uspeva, če smo slučajno primorani sejati jo v mokrem. Normalno tudi pšenica najbolje uspeva, če smo jo sejali ob lepem vremenu.

1. Čas setve in gnojenje

Pri tej priliki moram vendar opozoriti na napako pri setvi plemenitih sort (predvsem dr. Lasserjeve debeloglavke!). Navadno sejemo plemenite sorte pri pozni setvi p r e r e d k o. za vsak teden, v kolikor bi sejali pozneje kot je krajevno običajno, bi morali vzeti 10% semena več.

Sicer pa po možnosti tudi pšenico sejemo čimpreje, kajti najnovejše izkušnje, predvsem na kmetijski poskusni postaji v Admontu pokazujejo, da je najboljša obramba proti škodi vsled s t r n s k e m u š i c e, ki nekatere sorte pogosto napada, v tem, da skrbimo za krepak in močan razvoj posevka. Pšenico sejejo zato že primerno zgodaj, posamezno celo že konec septembra ali vsaj v oktobru. Proti nevarnosti zime na tako zgodaj posejanih posevkih močno koristi v jeseni gnojenje z fosforjem in kalijem, ki napravi rastline odpornejše proti mrazu in jih tudi drugače krepi. Hitro odganjanje posevka in »pobeg« pred muho pa dosežemo spomladi z zadostnim in zgodnjim trošenjem dušika oz. nitramonkala. Kar tiče gnojenja pšenice v splošnem velja tu isto kar je zapisano v članku o letošnji setvi rži.

V zadnjih letih je na posevkih nekaterih plemenitih sort pšenice opažati, da so močno neenaki v rasti, da so stebla zelo neenako visoka, da v rasti zaostala stebla otečejo in ne rastejo dalje. Klasje obtiči navadno v odebelih nožnicah, če pa pride iz njih, ostane gluho ali pa daje le nekaj slabo razvitih, zgrbačenih zrn.

Te bolezenske pojave povzroča zelenooka strnska mušica, ki napada najbolj pšenico, manj rž in ječmen. Maja meseca, ko je klas še v nožnici izleže mušica jajca na spodnjem koncu lista tik pri nožnici oz. steblu pod klasom. Ličinka začne riti po steblu navzdol do prvega zgornjega kolenca, kjer se konec junija zabubi.

2. Sorte, ki so letos predvsem na razpolago

V globokih, svežih zemljinah ob izdatnem gnojenju se bo pri nas brez dvoma povsod uveljavila kot najdonosnejša sorta »dr. Lasser-jeva debeloglavka«, dočim bodo na bolj suhih, pšeničnih zemljinah predvidoma prodrla resaste pšenice kot »Austro-Bankut«, čeprav v Podjuni resaste sorte zaradi neuporabnosti plev za krmljenje po krivici odklanjajo.

Izgleda, da bo sorte Austro-Bankut letos iz Nižje Avstrije v zadostni množini na razpolago, dočim nekoč v slabših legah pri nas tako priljubljene Kadolcer skorajda ni dobiti v javnem prometu. Sicer pa je ta sorta slabo odporna proti rji, dočim je Austro-Bankut za rjo manj občutljiva.

Kot srednjeintenzivna, rdečezrnata golica z izpadajočim zrnjem v času zrelosti v višjih legah zelo upoštevana sorta pride v poštev p l a n t a h o v s k a p š e n i c a, ki je zelo odporna proti mrazu in razmeroma tudi rji (čeprav ne tako kot Lasserjeva), ki pa lažje poleže in ob obilnem gnojenju ne dá toliko pridelka kot dr. Lasserjeva debeloglavka.

Priprava žita za svinje

Pridelek žita na splošno letos ne bo ravno slab, vendar nam narekujejo težki gospodarski časi, da tudi pri uporabi zrnja za svinje **varčujemo**. Ne mislim pri tem, da naj bi ravno varčevali pri množini zrnja. **Zelo varčujemo lahko že pri pravilni pripravi žita za krmljenje.**

Dolgoletne izkušnje so namreč pokazale, da svinje že debelo »pretrgano« zrnje (debel zdrob) za desetino boljši izrabijo kakor celo zrnje. **7 kg finega žitnega zdroba svinje tako dobro izkoristijo kot 8 kg celega žita.**

Po vsestranskih preizkušnjah v danskih prašičerejskih kontrolnih postajah, svinje žitno zrnje najbolje izrabijo, če je tako drobno zmleto, da pade 16% zdroba skozi sito z luknjicami do ½ milimetra, 53% zdroba skozi luknjice od ½ do 2 mm in če je le 31% zdroba tako debelo, da ne pade več skozi te luknjice. Docela v moko pa se nikakor ne priporoča zmleti zrnje za svinje. Tudi kuhanje zdravega žitnega zrnja je nepotrebno ter za živali preje škodljivo kot koristno. Kot edina izjema pride v poštev kakorkoli pokvarjeno zrnje.

Izkušnja je dalje pokazala, da je tudi tolikšno zmočenje oz. namakanje zrnja pozimi, da žito nabrekne, brez pomena. Koristno in uspešno pa bi predvidoma bilo (če bi nam delo dopuščalo), da bi po namočenju pustili zrnje kak teden **kaliti**. Posebno doječe svinje bi bile za tako zrnje, predno je spomladi zelena deteljica ali trava na razpolago, zelo hvaležne. Vsled kalenja postanejo redilne snovi lažje raztopne in se znatno poveča množina vitaminov v zrnju. Stara in med našimi gospodinjami znana je tudi izkušnja, da v zimskem času s pokladanjem kalečega ovsa pri kokoših znatno poraste nesnost. Porast nesnosti je predvsem pripisovati vitaminom, ki so tudi brejim in doječim svinjam tako zelo potrebni. Izredno ugoden vpliv korenja na take svinje je pripisovati n. pr. edino vitaminom, katerih vsebuje od vseh gomoljnic korenje največ.

Posledice krmljenja živine in konj z zablatenim senom

Obilne padavine z nalivi tekom junija in julija pred košnjo sena so mnogokrat vzrok, da nalivi in povodni močno zablatijo ali ponekod zapeščenijo travnike in senožeti. Takšen primer nam nudi poletje 1953 v precejšnji meri. Živinorejce zanima vprašanje, v koliko in zakaj je seno iz poplavnih košnjih zemljišč kot krmilo lahko škodljivo domačim živalim.

Izkušnje, nauk o živalski higieni ter o boleznih nam povedo, da je močnejše zablateno seno s primesjo peska brezpogojno živalim škodljivo. Po krmljenju s takim senom opažamo pri konjih skoraj redno težke oblike pogosto smrtnih kolik in črevesnih vnetij zavoljo kep in peščenih kamnov v črevesu. Pri goveji živini stopajo pri takem krmljenju v ospredje lenivost predželodcev in črevesni katar zaradi blatnih usedlin z znaki neješčnosti, zmanjšan prežvek, včasih kronično napenjanje, zapeka, bolj redko krvava driska in kot posledica hujšanje, pri kravah pa zmanjšanje mlečnosti in celo izvrženje ploda. Mleko lahko dobi zatohel priukus po zemlji.

V manjši meri zablateno seno povzroča sem in tja tudi lahko prebavne motnje zlasti, če je preveč vlažno ali plesnivo. Zato ga rajši ne pokladajmo ali samo v šili, ko nimamo možnosti izbire. Če je količina mogoče, prevetrimo tako seno pred uporabo na soncu, da zmanjšamo vsaj vlago in morebitno plesnobo.

Po načelih živalske higiene ne sme znašati odstotek vlage v senu več kot 17%, pri slami pa samo 16%. Pri večjem odstotku vode se seno in slama hitro kvarita.

Tudi za ovce in koze poplavno blatno seno ni primerno. dr. S. Ž.

Pripuščanje zakotnih bikov prepovedano

Razburjenje, ki je v zadnjih treh tednih zajelo številne kmetovalce in vasi v sodnih okrajih Borovlje, Dobrla ves in Železna Kapla, je povod naslednjim pojasnilom. V teh okrajih, verjetno pa tudi v drugih, so sprejeli bikorejci, ki držijo bike lastne vzreje ali pa take bike, ki nimajo rodovniškega izkaza in niso bili priznani (kerani), odlok pristojne oblasti, da bika ne smejo več spustiti k oplemenjevanju in da ga morajo v določenem roku odprodati. S tem je po teh krajih nastalo za cele vasi vprašanje, kje bodo kmetje pripuščali svoje krave, kajti cele vasi, ja celo občine nimajo bika z rodovniškim izkazom, ki bi smel oplemenjevati krave.

Iz živinorejskega stališča in potrebe dviga produktivnosti goveje živine, predvsem pa molznosti krav v navedenih predelih, ta odlok samo pozdravljamo. Pravzaprav bi ne smel biti povod za razburjenje. Če je pa povzročil razburjenje, potem je temu kriva na eni strani brezbrižnost in nepoučenost kmetovalcev samih, po drugi strani pa pomanjkljiva skrb občin in njihovih živinorejskih odborov za nakup dovoljnega števila bikov dobre kvalitete z rodovniškimi izkazi.

Na Koroškem je od jeseni 1950 v veljavi zakon o pospeševanju živinoreje, ki v glavnem določa:

1. V oplemenjevanju se smejo pripuščati le živali moškega spola, za katere ima rejec pismeno uradno dovoljenje. To dovoljenje izstavlja letno priznavalna komisija (Körungskommission).

2. Občine so dolžne **kupiti in vzdrževati** potrebno število priznanih plemenjakov ali pa dati na razpolago denarne prispevke za znatno osemenjevanje. S to skrbjo je zadolžen v vsaki občini petčlanski **živinorejski odbor.**

3. V primeru, da bi občine to skrb zanemarjale, ima **deželna vlada pravico, da potom kmetijske zbornice nakupi in vzdržuje potrebno število plemenjakov in sicer na račun občine.**

4. Za kritje stroškov nakupa in vzdrževanja plemenjakov imajo občine pravico pobirati od kmetovalcev redne letne prispevke, na vsako kravo in telico, ki bo v tem letu pripuščena. Iz teh prispevkov (Deckumlage), ki jih morajo kmetovalci plačevati poleg skočnine (Sprunggebühr) krije občina nakup in vzdrževanje za oplemenjevanje sposobnih plemenjakov. (Lahko pa tudi uvede za celotno občino umetno osemenjevanje kakor na primer v Rožeku).

5. Plemenjake, ki niso uradno pripuščeni za oplemenjevanje, morajo rejci kastrirati ali pa prodati v zakol. Deželna vlada ima pravico **odrediti kastracijo ali zakolj na račun rejca in sicer brez vsake odškodnine.**

6. Za prestopke predvideva zakon kazni v višini do 30.000 šil. ali treh mesecev zapora.

Medtem, ko je zakon na splošno stopil v veljavo že leta 1950, je bilo za sodne okraje Borovlje, Dobrla ves in Železna Kapla izdano izjemno določilo. To izjemno določilo je dopuščalo, da se je v navedenih okrajih v prehodni dobi lahko priznalo za pleme v letu 1951 polovica bikov brez rodovniškega izkaza in v letu 1952 ena četrtina. **Od leta 1953 naprej se smejo tudi v teh okrajih držati kot plemenjaki samo biki, za katere poseduje rejec rodovniški izkaz.**

Če so doslej občine zanemarjale ali pa niso imele razumevanja za svojo dolžnost, da oskrbijo dovolj za oplemenjevanje potrebnih in priznanih bikov, bodo k temu sedaj prisiljene. Po zakonu o pospeševanju živinoreje mora priti povprečno na vsakih 70 krav po en bik. Stvar kmetovalcev oz. vasi, ki so brez bika, bo sedaj, da pritisnejo na svoje občine, da bodo le-te na sedanjih jesenskih plemenskih sejmih v Lienzu, Feldkirchnu in Št. Vidu nakupile potrebne plemenjake ter potem skrbele za njihovo vzdrževanje zdravja in plemenitno sposobnost.

Čeprav je ta odlok deželne vlade tu in tam dvignil precej prahu, smo prepričani, da bo samo pripomogel h prepotrebnemu zboljšanju živinoreje, to je dvigu molznosti v teh predelih. Uspeh tega odloka pa je odvisen od razumevanja kmetovalcev in doslednosti občin v izvajanju določil tega zakona.

Kaj bomo delali...

... na polju

1. SETEV REPICE

Sejemo še repico (ripsen), ker nam ta, primerno gnojena z dušikom, dá najzgodnejšo prav krepko zeleno krmo spomladi. Ob ugodni jeseni jo kosimo lahko tudi še pred zimo. Pa tudi že samo zaradi tega, da damo zemlji za zimo primerno odejo, da pokrijemo površino strnišča, katerega nameravamo zasejati šele v prihodnjem letu, se zaradi zboljšanja godnosti in rodovitnosti zemlje zelo priporoča sejati repico in ogrščico. Sicer lahko ta služi tudi kot odlično zeleno gnojilo za krompir v bodočem letu.

2. OKOPAVANJE REPE

Kjer smo slučajno sejali repo v vrste to po možnosti tudi okopljemo in jo preredčimo z motiko, čim so naredile rastline 5 listov.

3. SETEV OZ. JEČMENA IN RŽI

Priprave za setev ozimin so v polnem teku. Sejemo samo očiščeno in pajcano ter po možnosti originalno seme ali prvo razmnožitev. „Kakršno seme, tak pridelek!"

4. IZKOPAVANJE IN ZAČASNO SHRANJEVANJE KROMPIRJA

Polagoma začenjamo spravljati in izkopavati krompir.

Če moramo spravljati v mokrem, ko se ga drži prst, ga moramo osušiti v začasni shrambi, kjer se tudi ohladi in izdiha.

O h l a d i t i b i m o r a l i p r a v z a p r a v v s a k k r o m p i r, k i g a n a m e r a v a m o s h r a n i t i č e z z i m o v k l e t i a l i z a s i p n i c i!

Začasno, zaradi ohlajevanja, shranimo krompir na podu, v kolnici, pod kako šupo itd. in sicer v največ 50 cm visoki plasti, ali v zasipnici, široki samo ¾ metra in pokriti s slamo, rahlo zagrnjeno z zemljo, da jo ne odnaša veter.

Kako je ohlajevanje izkopanega krompirja potrebno, spoznamo iz tegale:

Ko krompirjeva zel odmre, zaživijo gomolji samostojno. Gomolji dihajo v tem času in pri tem izparivajo, oddajajo vlago (vodo) posebno intenzivno. Ves krompirjev prostor se v tem času ovlaži, površina gomoljev je močno pokrita z vlago. To je najbolj kritičen čas za shranitev, zato je prav, če krompir prebije to dobo v kakem začasnem zračnem kupu pod lopo, na podu ali kjerkoli.

Po 3. do 6. tednih ta doba mine, gomolji se umirijo in krompir zamoremo sedaj mirne duše spraviti v klet.

... v hlevu

Skrbimo, da bodo prišle svinje zadosti na prosto v tekališče, kjer bodo imele zadosti možnosti ohlajenja in čistega zraka. Soparni jesenski dnevi so predvsem v zatohlih hlevih nevarni zaradi ponovnega izbruha rdečice, čeprav so bile živali spomladi cepljene.

Kokoši se začnejo misiti. Nehajo nesti. V tem času jih je posebno krepko krmiti in jim nuditi beljakovinasto in rudninsko krmo, da misenje preje prestanejo in potem tem bolje nesejo. Kurnice za skorajšnji zimski čas primerno osnažimo.

... v sadovnjaku

Priskrbimo si ob pravem času mlado sadno drevje in kopljemo jame za sajenje. V mnogih sadovnjakih, posebno pregostih, je dosti nagnjenih sadnih dreves. Odkopljemo na nasprotni strani nagnjenega drevesa prst, drevo naravnamo in navežemo na močne kole zabite v zemljo. Odkrite korenine zasujemo. — Obiramo srednjepozno sadje, ga prodamo ali pa predelamo v trpežne oblike za zimski čas.

... na zelenjavnem vrtu

Paradižniki zorijo. Obiramo velo listje in prikrajšujemo nad petim nastavkom vršičke. Še bolje pa je, če potrgamo cvete in drobne nastavke. Nabiramo in sušimo peteršiljeve liste, ki so zdrobljeni prav odličen dodatek k raznim jedem.

Več ERP-posojil

Iz ERP-kreditov se do nadaljnjega podpirajo naslednje investicije pri nabavi kmetijskih strojev:

A. Skupne nabave

1. **Nakup traktorjev** s hidravliko potrebnimi priključki in evtl. 1 do 2. prikolicami, če nabavo izvršijo **strojna društva ali strojne skupnosti**, ki so bile osnovane s primerno pogodbo. Posojilo 50% nabavnih stroškov.
2. **Nakup traktorjev** z vsemi priključki, če izvršijo nabavo **zasebniki oz. strojne postaje** in se te zavežejo vršiti pri sosedih mezdno delo. Obseg posojila 50 do 80% nabavnih stroškov.
3. Nabava strojev za sajenje krompirja, če se nakup izvrši skupno oz. v zadrugi in če gre za posaditev najmanj 20 hektarske površine. Posojilo 50%.
4. Nakup strojev za izkopavanje krompirja (Vorratsroder), če gre za površino v najmanjšem obsegu od 10 ha in se nabava izvrši skupno. Posojilo 50% Navadni rodarji so iz te akcije izvzeti.

B. Posamične nabave strojev in orodja

1. Nakup ogrodnikov (Vielfachgerät).
2. Nakup siloreznic z najmanjšo dvigalno višino od 5 m in najmanjšo delovno storilnostjo od 40 met. stotov na delovno uro, v kolikor gre za prvo nabavo. Navadne slamoreznice so iz te akcije izvzete.
3. Nabava pihal (Gebläse), dvigal oz. elevatorjev in prijemačev.

Za vse pod B navedene stroje znaša posojilo 50%.

Obrazce za vloge k dodelitvi posojil in vsa nadaljna morebitna posojila je dobiti pri pristojnih okrajnih kmetijskih zbornicah. Vloge je predložiti **do najpozneje 31. oktobra 1953.**

KOLEDAR

Petek, 11. september: Prot in Hiacint
Sobota, 12. september: Ime Marijino
Nedelja, 13. september: Frančišek K.
Ponedeljek, 14. september: Poviš. sv. Križa
Torek, 15. september: Mar. 7 žalosti; Nikodem
Sreda, 16 september: Kornelij, Kvaterna
Četrtek, 17. september: Lambert, škof.

SPOMINSKI DNEVI

11. 9. 1723 Rojen pedagog Johannes Basedov, ki je zahteval v šoli telesno vzgojo in učila — 1943 Na letališču v Gorici uničenih sto sovražnikovih letal.

12. 9. 1798 Rojen v Kosezah pri Ljubljani pesnik Jovan Vesel-Koseski.

14. 9. 1943 Nemci drugič bombardirali Novo mesto.

16. 9. 1532 Hudi boji s Turki za Maribor — 1806 Rojena v Ljubljani Julija Marija Primičeva, pesniški ideal Prešerna — 1947 Priključitev Slovenskega Primorja in Istre k Jugoslaviji.

17. 9. 1890 Rojen v Zakojci pri Cerknem na Goriškem pisatelj France Bevk — 1942 Usmrtitev talcev v gramozni jami v Ljubljani.

Kratke vesti iz Koroške

Minuli ponedeljek se je peljal dveletni otrok Ludovik Somrak iz Rut s pogonskim vlakom v spremstvu svojega očeta iz Metlove v Pliberk. Deček je gledal skozi okno v vagonskih vratih. Vrata so morala biti slabo zaprta, ker so se naenkrat odprla. Deček je v trenutku strmoglavil iz vozečega se vagona in utrpel močan prelom lobanje ter so ga nezavestnega prepeljali v bolnišnico v Celovec.

Nek policist v Beljaku je opazoval nekega mladega moškega, ki je nekim fantom ponujal za izredno nizke cene v nakup nogavice in lepotične predmete. — Stražnik je hotel neznanega moškega legitimirati, toda ta je pričel bežati proti Dravi. Stražnik je tekel za sumljivim moškim ter je oddal tudi svarilni strel. Nato se mu je pridružil še nek drugi policist in oba sta ga lovila. Moški se je skril za grmovje ob Dravi, toda ko sta ga hotela policista prijeti, je nenadoma skočil v Dravo in plaval z brzino po vodi. Drugi policisti, ki so se pojavili na drugem obrežju so takoj skočili v rešilni čoln in so kmalu ujeli pobeglega neznanca. Mož je bil neki 29-letni pomožni delavec, ki je povedal, da je v brzovlaku Dunaj—Rim odprl nek kovček, iz katerega je pobral obleke, nogavice in druge dragocenosti. Poizvedovanja policije so dognala, da je pripadal kovček nekemu 75-letnemu Švedu iz Helsingborga. Ukradeni predmeti so bili vredni okoli 5000 šilingov. Do nekaj malenkosti so še vse predmete rešili.

Po naši zemlji

Iz Loge vesi in njene okolice

Pod jesen gre in meglena koprena se vlega po jutranjih urah na obalah Vrbskega jezera. Sezona je končana, le tu in tam še sprehajajo se letoviščarji. Tujcev je bilo mnogo tukaj, le prekratka je sezona. Na žalost so domačini po večini v tujskem prometu le v podrejenih panogah kot sluge, natakarice itd., zaposleni. Prepozno so spoznali naši ljudje vrednost jezera in agilni tujerodni tujci so pokupili skoro vse grunte ob jezeru. Starejšim ljudem so še dobro v spominu goljufije in tragedije pri teh kupčijah.

Nasproti lanskemu letu je bila letina letos prav dobra. Predvsem je dosti krme za živino. Sadje pa nam je slana vzela.

Čeprav se le redko kdaj oglašamo, vendar še živimo in se tudi miglemo. Naš mladi pevski zbor se pridno vadi in čestokrat zadoni naša prekrasna pesem nad vasjo. Stara je tradicija slovenske pesmi pri nas in razveseljivo je, da so naši mladinci prevzeli iniciativo, tako da bo, kot pravi naše geslo, danes in v vsej bodočnosti se razlegala nad Logo vesjo slovenska pesem. Vsako nedeljo dopoldne se zbirajo v gostoljubni hiši našega Janka mladinci in mladinke. Kaj tam delajo, bi pa morali vprašati Stanka.

Meseca avgusta smo položili k zadnjemu počitku g. Bedenika, ravnatelja beljaškega carinskega urada v pokoju. Ob Vrbskem jezeru si je sezidal lepo vilo in se v našem kraju popolnoma udomačil. Kako ga je vse spoštovalo, je dokazala ogromna udeležba pri njegovem pogrebu. Dobro naj počiva v naši zemlji.

Zadnje dni je umrl v Vrbi dr. Spitzmüller v 92. letu svoje starosti. Bil je izreden finančni strokovnjak in zadnji finančni minister avstro-ogrske monarhije. Napisal je v letih po vojni več finančno strokovnih knjig, ki so v zainteresiranem svetu vzbudile mnogo pozornosti. 1935. leta pa je izšla izpod njegovega peresa neka biografija o Francu Jožefu, v kateri skuša dokazovati, da ječa narodov Avstro-Ogrska le ni bila ječa.

Še o Miklovi Zali na zgodovinskih tleh

Sicer je minil od letošnje uprizoritve Miklove Zale na zgodovinskih tleh v Svatnah že skoraj cel mesec in bi nam morda kdor koli očital, da le preveč govorimo o tem velikem kulturnem dogodku, kljub temu pa smatramo za potrebno, da Šentjakobčani tudi po prireditvi povemo o njej nekaj besed.

Ne vemo, kako je drugod, toda pri nas se še danes mnogo govori in razpravlja o tej prireditvi. Zlasti so še na dnevnem redu primerjave med uprizoritvijo leta 1951 ter letošnjo in upravičeno lahko trdimo, da je prireditev letos pokazala vsestranski napredek. (Zelo pohvalno se je v tem oziru v pismu Slovenskemu prosvetnemu društvu »Rož« izjavil tudi avtor igre Jaka Špicar!). Posebno velik korak naprej je napravila scenerija, pri katere ureditvi so se merodajni uspešno okoristili z izkušnjami, ki so jih napravili pred dvemi leti. V prvi vrsti je ugajala scenerija harema, kar so nedvoumno izpričali tudi tisoči gledalcev na prireditvi, ki so verjetno bolj objektivno gledali in videli podrobnosti prireditve, kakor pa neki s stvaritvami mladine iz osebne užaljenosti nezadovoljni Vinko (kateremu se prej nikoli ne bi upali priznavati ali očitati tako temeljitega poznanja in strokovnjaškega znanja v haremskih vprašanjih!).

Nikakor ni naš namen, da bi tukaj kogar koli napadali in mu očitali stvari, ki bi bile neresnične. Vsekakor pa smatramo za našo dolžnost, da kot Šentjakobčani, ki smo bili in smo več ali manj neposredno povezani z dogodki okoli Miklove Zale, tudi na tem mestu resnici na ljubo povemo, da nas je zelo začudilo dejstvo, da »Naš tednik« ničesar ni vedel povedati o mogočni prireditvi v rojstni vasi Miklove Zale. Radovedni smo, kaj mislijo o takem načinu poročanja o slovenskih kulturnih prireditvah tisti, ki so naročeni na Tednik in ki so se sami udeležili prireditve v Svatnah; še bolj začudeni pa bodo verjetno oni, ki se prireditve niso udeležili (mogoče prav zaradi svojevrstne reklame v Tedniku!) in bi zdaj vsaj o njenem poteku in uspehu hoteli zvedeti iz tega časopisa. Žal zaman iščejo tako poročilo, kajti na Tednikovih straneh očitno ni bilo prostora, ker »pač gospodarska podjetja polagajo preveliko važnost na oglašanje« v Njihovem tedniku, ali pa je dobilo uredništvo tudi to poročilo prepozno, ali . . .? Skoraj ne moremo verjeti, da bi »nekvalificirani napad« postavil na glavo tudi vse tiste sotrudnike, ki so se včasih sotrudili vsaj še pri poročilih.

Kot Šentjakobčani, ki smo — kakor že povedano — neposredno povezani z uprizoritvami Miklove Zale v Svatnah, tudi najbolje poznamo okolnosti prireditve leta 1951. Zato lahko trdimo, da tistih, ki so k uspehu leta 1951 dejansko največ doprinesli, Vestnik s svojimi dopisi in poročili nikakor ni blatil, nasprotno: vsem, ki so se nesebično in požrtvovalno trudili za uspeh prireditve, je izrekel pohvalo in objektivno poročal o delovanju posameznikov. Če pa gotovi ljudje mislijo, da je bilo njihovo zakulisno kovanje raznih akcijskih odborov, neodgovorno izsiljevanje pogojev in radijsko poročanje po prireditvi največji doprinos k uspelu leta 1951, potem jim moramo povedati, da živijo v temi zmote in velja zanje stara resnica: Kogar hočejo bogovi uničiti, ga tepejo s slepoto! Šentjakobčani in z nami gotovo tudi vsi drugi, ki ljubijo resnico in pravico, smo v vprašanju zaslug pač nekoliko drugačnega mnenja.

OPOZORILO

udeležencem mladinskega izleta

Opozorajamo vse mladince, ki se bodo udeležili dne 12. in 13. septembra izleta na morje, da morajo biti vsi v soboto zjutrij pravočasno v Podrožčici. Iz Podrožčice se odpeljemo ob 8.53 uri. Povratek v Podrožčico bo v nedeljo ob 19.21 uri zvečer.

Zveza slovenske mladine.

Šmihel nad Pliberkom

Zvedeli smo, da je v Mengšu pri Kamniku dne 19. avgusta umrla naša rojakinja Jožefa Komatar. Zibel pa ji je tekla v našem Šmihelu. Pred dobrimi štiridesetimi leti se je podala v Mengš, kjer je postala znana in ugledna trgovka. Delovala je v znožju lepih kamniških planin, toda, tako je vedno pravila, misli so ji pogosto splavale preko planin v rodno domačo vas Šmihel. To leto pa je tek svojega dela in trudapolnega življenja dokončala in ob številni udeležbi žalnih gostov so jo položili k zadnjemu počitku. Iz njene rojstne vasi sta se pogreba udeležili dve sestri in dve nečakinji pokojne Jožefe. Iz Ljubljane je prihitel na grob njen nečak, znani dirigent in komponist Radovan Gobec. Prav tako se je udeležil pogreba ožji rojak pokojnice nadučitelj Jernej Čebul. Njeni sestri in nečakinji sta položili na svežo gomilo cvetje iz domače rodne vasi. Sin pokojnice Srečko Komatar in Jernej Čebul sta se oddolžila spominu spoštovane pokojnice tudi na ta način, da sta darovala vsak po 500 dinarjev za slovensko kmetijsko šolo v Podravljah. Pokojna Jožefa Komatar, ki je zvesto izpolnila nalogo, ki jo vsak prejme v življenju, naj si spočije v miru v topli slovenski zemlji!

Pribla ves

Posestnik Valentin Duler iz Prible vesi je na pliberškem sejmu kupil novega konja, ko je prej svojega prejšnjega prodal. Ko se je s konjem vračal domov, ga je konj naenkrat tako udaril v glavo, da se je kmet zgrudil nezavesten s težko poškodbo, ko je utrpel prelom lobanje. Težko poškodovanega so prepeljali v bolnišnico v Celovec in kakor izvemo je pomilovanja vredni Duler še isti večer v bolnišnici podlegel poškodbam.

Marija na Zilji

V Vognjem polju pri Mariji na Zilji se je primerila pretekli teden usodna nesreča. Sedemletni šolar Rudolf Kravanja se je igral in imel opravka z električnim stikalom. Naenkrat pa je nesrečni otrok zadobil silen električni sunek, da se je v trenutku zgrudil na tla mrtev. Prizadevanje za oživljanje je bilo brezuspešno. Z družino Kravanja, ki jo je doletela bridka izguba, vsi sosedje globoko sočustvujejo.

Bežni vtisi s pliberškega sejma

Vse poti so vodile v nedeljo in ponedeljek v Pliberk, kjer je bil spet letni sejem na travniku. Letni sejem je samo enkrat na leto, tako pravijo ljudje, zato ga nobeden noče zamuditi. Iz hribov iz bližnjih in daljnjih vasi, pa tudi iz oddaljenih krajev so prišli, tako iz Velikovca, Celovca in še od drugod. Motornih vozil, avtov, koles, tovornih avtomobilov, se je natrpalo poln trg, kakor jih še v Pliberku nikoli ni bilo. Takih prometnih sredstev naši davni predniki, ki so pred 560. leti pričeli s pliberškim letnim sejmom, pač niso imeli in še dolga stoletja prav do današnjega stoletja ne. Peš so takrat prihajali ali pa s primitivnimi prevoznimi sredstvi na slabih cestah. Časi se spreminjajo in živimo v dobi tehnike in mehanizacje, ki si osvaja svet.

Štirinajst dni prej so že privažali razni sejmarji svoje priprave za zabavo na sejmišče. Vrtiljaki, gugalnice, velekolo, avtodrom, strelišča in še marsikaj je vabilo mladino, da se preda brezskrbni dobri volji. Gostilničarji so postavili polno ut, v katerih so imeli na razpolago dobrine za želodce in grla. Libučani s svojo godbo so postavili precejšen paviljon s plesiščem, kjer se je gnetlo vedno polno ljudi in so pili »Schlossbräu«-pivo. Breznik je bil s svojo poskušnjo vina deležen prav dobrega obiska, ker je nudil zares prvovrstna vina. Klobase, ki so jih prodajali številni mesarj, med temi Možina in Vauti, so tudi, kakor si lahko opazil, prav dobro teknile. Vsakovrstnega blaga domačih trgovcev in tujih kramarjev je bilo na izbiro in komur je dopuščala denarnica, si je lahko kaj kupil.

Na kmetijskem sektorju je bilo razstavljenih več raznovrstnih kmetijskih strojev in orodja. Med razstavljalci je bila na razstavi udeležena Kmečka gospodarska zadruga, kjer so se kmetje prav živahno zanimali za razstavljene predmete in kakor vse kaže, se zadruga dobro uveljavlja. Za vse je bilo na sejmu vsega, za resne kupce in zabave željne in zares so ljudje pustili v Pliberku precej denarja, ker to je tudi namen sejma.

Prav ugodno zgodnjejesensko vreme je bilo kakor nalašč pripravno za ta dva sejmska dneva, ker pogosto je v teku let ta dva dneva zadeževalo in sejem je bil v takih primerih pokvarjen.

V nedeljo popoldne se je natrpalo, kakor že povedano, iz vseh strani nešteto ljudi. Vse je bilo praznično in dobro razpoloženo. Zdelo se je, kakor da hočejo ljudje zaživeti za nekaj ur drugo življenje, kot pa je tisto, s katerim se morajo ubijati sleherni dan. Vsi obrazi so za hip postali lepši in boljši, kakor bi klicali eden drugemu: le dajmo ga, saj je sejem le enkrat v letu, kdo ve, če bomo doživeli še kateri sejem. Kar je bilo pliberškemu sejmu v posebno čast, moramo omeniti, da se je pomešal med množico tudi sam deželni glavar, gospod Wedenig, ki se je prav tako veselil lepega dneva, dobre volje svojih deželanov in prav po domače pokramljal s številnimi znanci. Nato pa se je pokrepčal v Breznikovi gostilni, kjer je imel priložnost slišati prav dobro slovensko petje. Pri tem je treba omeniti, da se je pri Brezniku mnogo prepelo in to po slovensko, zbrali so se odlični pevci, ki so vzbujali pravcato pozornost. Pa tudi na travniku si mogel slišati več ali manj lepo petje, vendar po večini domačo slovensko pesem, ki je v veliki meri dala tej pliberški prireditvi pečat slovenskega značaja.

Na večer se na travniku še dolgo ni pomirilo. Z mnogimi žarnicami razsvetljen sejmski prostor je živel še dolgo v noč. Številni mladi ljudje so se sprehajali po sejmišču, marsikak ljubezniv pogled je švignil iz oči v oči in padla je kakšna zaljubljena beseda. V libuški uti pa je neutrudno igrala godba in razgreti plesalci so se vrteli v večernem hladu.

Končno se je nagibala noč preko polnoči in polagoma je utihnilo in utrujeni ljudje so se pričeli podajati k počitku, mnogi tudi s težkimi glavami zaradi preobilih količin zaužitega alkohola.

Drugi dan, ponedeljek, je bil namenjen bolj kupčiji in trgovini. Kupna moč pliberške okolice je vsled naraščajoče gospodarske stiske, zastoja v odprodaji kmetijskih proizvodov in še vedne številne brezposelnosti padla na zelo nizko stopnjo. Mnogi si ne morejo nabaviti niti najnujnejših potrebščin. Toda množična udeležba na sejmu je za prodajalce to vrzel nekoliko izenačila, tako da so le prišli nekoliko na svoj račun.

Na živinski trg so prignali nekaj živine, krav in volov, ter konje. Cena za krave je nihala med 3000 do 4000 šil., za vole so ponujali po 8 šilingov za kilogram. Konjska kupčija je bila mlačna, cenili so konje od 5000 do 6000 šilingov, prodajati pa so jih mogli po 3000 do 4000 šilingov.

Pliberški sejmski dnevi so minuli, po letnem sejmu pa prihaja jesen, jesenska megla in daljše noči, za kmeta pa, kakor vedno, delo: setev, spravljanje zadnjih pridelkov, priprave za zimo v trudapolnem in napornem delu od zore do mraka.

ZA GOSPODINJO IN DOM

Pri mizi doma in izven doma

Ko je človek povabljen na kosilo izven doma, je večkrat v zadregi in mu vse dobrote zaradi te zadrege prav nič ne teknejo. Zadeva pa ni tako komplicirana kot si splošno predstavljamo. Malo dobre volje, pa si človek kmalu pridobi tisto uglajenost, ki je potrebna, da se v danem položaju izkažemo kulturni tudi pri mizi.

K mizi se vsedemo najprej mirno in ne ropotamo s stolom. Vsedemo se pa šele tedaj (če smo v družbi), ko vidimo, da se je vsedla najstarejša ženska ali pa gostje. Roke smemo nasloniti na mizo le do zapestja, s komolci se opirati, je nedostojno. Kadar jemo ali pijemo, storimo to tako, da ne motimo soseda. Ne govorimo s polnimi usti, pa tudi ne hitimo preveč jesti, kot da bi bili sestradani. Na take stvari pa bi naj opozorili že otroke v rani mladosti. Tega bi se naj držali tudi v domačem krogu. Napačno je namreč to, da se predvsem otrokom ne daje nikakega vzgleda ter si mislimo, da se bo že pozneje znašel. Zaradi takega pogleda nastajajo pozneje v življenju že omenjeni občutki, ko se znajdemo pri mizi izven domačega kroga.

Nekulturno je, če pri jedi slišno srebljemo tekočine, hlastamo in mečemo vase kose mesa, pihamo in sopihamo, cmokamo ter obližemo celo nože, ne samo žlic in vilic. Jedi, katere ne poznamo ali ne vemo, kako se jedo, je bolje, da jih ne vzamemo. Ako najdemo v jedi kaj neprimernega, na tihem odstranimo in položimo neopaženo na rob krožnika. Žlico primemo nalahno med prste tako, da je palec zgoraj, kazalec in sredinec pa spodaj. V usta jo devajmo s koničastim koncem. Ako je juha prevroča, ne pihajmo, ampak počakajmo, da se ohladi. V desno roko vzamemo nož in z njim režemo, v levo pa vilice, s katerimi jemo. Jedila nikoli ne smemo nositi v usta z nožem. Na krožniku režemo vsak košček sproti. Neprimerno je napraviti si zalogo narezanega na krožniku. Kadar smo zaposleni z nožem in vilicami, stisnemo komolce k sebi, da ne sunemo svojega soseda. Po končani jedi zložimo nož in vilice skupaj na krožnik, če jih položimo navzkriž, pomeni to, da želimo še jesti. Ako nam pade komad pribora na tla, ga je treba zamenjati. Kulturen človek ne uporablja nikoli zobotrebcev pri mizi v navzočnosti drugih. To je skrajno neokusno. Običajno količina kruha, včasih tudi peciva, ni strogo odmerjena. To pa ne pomeni, da bi si vsak po volji izbiral ta ali oni komad in ko ga je že nekaj časa ogledoval in pretehtal od vseh strani, postavil zopet v skupno posodo. Kar smo enkrat vzeli z rokami, moramo obdržati zase, ker sicer grešimo proti osnovnim higijenskim pravilom.

Vse to so najpogostejše in najbolj grobe napake, ki jih napravimo doma in na žalost tudi izven doma. Vseh teh kratkih nasvetov naj bi se držali, da bi nas ne imeli za brezobzirne člane človeške družbe. Med drugimi vzgojnimi nalogami, ki jih ima žena in mati, je predvsem važno, da navaja otroka k pravilnemu vedenju pri mizi tudi doma, da mu pozneje ne bo delalo nikakih preglavic ter se bo v družbi neprisiljeno in lagotno gibal.

Moda

Dva jesenska plašča. Prvi je delan iz enobarvnega materiala. Zgornji del je ozek z okroglim ovratnikom. Spodnji del plašča pa je v dele ukrojen. Kroj drugega plašča je primeren za močnejše ženske. Rokavi so kimono. Plašč ima zadaj naložene gube.

Ohranimo češplje za zimo

Češpljeva marmelada

Dobro zrelim češpljam odstrani koščice in jih skuhaj v sopari. Nato jih odcedi in pretlači. Za 1 kg soka vzemi približno ½ do ¾ kg sladkorja, katerega poliješ malo z vodo in skuhaš, da je gost. Potem prideni pretlačeni sok, nekaj klinčkov, košček cimeta in limonovo lupinico. Mešaj in kuhaj marmelado na hudem ognju, kuhani odstrani dišave in še vročo kuhano marmelado nalij v vroče kozarce. Ohlajene zaveži. Tako pripravljena češpljeva marmelada je temna. Če pa hočeš imeti svetlo, tedaj češplje pred kuhanjem olupi. Dobro zrele češplje polij z vročo vodo, da jih laže olupiš. Potem jim odstrani koščice in delaj kakor navadno. Odcejeni češpljevi vodi dodeni na liter ½ do ¾ kg sladkorja, malo cimeta, klinčkov in limonovih lupin ter pusti na štedilniku vreti 5 do 10 minut. Še vroče nalij v vroče steklenice, zamaši in shrani. Uporabljaj kakor malinovec, za polive kipnikov in narastkov.

Češpljeva marmelada brez sladkorja (povidl)

Dobrim zrelim češpljam odstrani koščice. Daj v dobro pološčeno posodo, postavi na štedilnik in kuhaj. Med kuhanjem pridno mešaj. Po okusu povidl lahko odišaviš s cimetom, klinčki in limonovo lupinico. Če hočeš, prideni tudi malo sladkorja, a potrebno ni. Da je povidl kuhan, spoznaš po tem, da od kuhalnice ne kane, ko jo dvigneš. Še vročega nalij v vroče kozarce, lahko tudi v lonce in hladnega zaveži ter shrani. Povidl imajo otroci zelo radi na kruhu. Lahko pa ga uporabljaš za češpljevo omako ali češpljevec.

Češplje za kompot

Dobro zrele in še trde češplje operi, odstrani peclje in češplje malo napikaj. Naloži jih v steklenico, prideni klinček in košček cimeta, zalij s kuhanim in ohlajenim sladkorjem in kuhaj 20 minut pri 90 stopinjah Celzija.

Tako pripravljaš tudi druge vrste sliv. Za vse pa potrebuješ ¼ do ¾ kg sladkorja na liter vode.

Lahko pa kuhaš tudi olupljene češplje. Takrat pa jih prej polij z vročo vodo, da jih laže olupiš. Sicer pa delaj kakor pri neolupljenih.

PRAVNE ZADEVE
V PRIMERIH

Pooblastila

Če komu rečem, kupi zame to in to, napravi mi to prošnjo ali ono pritožbo, pojdi namesto mene na davkarijo ali sodnijo — ve vsaki, da je s takimi besedami dobil gotovo pooblastilo, da sem ga pooblastil, da nastopa namesto mene, kakor da bi jaz sam postopal. Navadno se je treba izkazati s pismenim pooblastilom, ki mora vsebovati, kaj vse sme pooblaščenec — tisti, ki pooblastilo sprejme — storiti namesto mene.

V tem oziru pa pove zakon, da **splošno pooblastilo,** v katerem na splošno zapišem, da me lahko kdo zastopa v vseh zadevah, vendar ne zadostuje vedno in za vse posle. Za prodajo, nakup in obremenitev zemljišč itd. je treba v pooblastilu te pravice še posebej omeniti.

So pa tudi slučaji, v katerih že **zakon sam določa vse pravice zastopnika.** To velja za mladoletne, ki jih zastopa oče, in če njega ni več, varuh ali varuhinja; to velja za umobolne in zapravljivce, katerim je sodišče odreklo, da samostojno opravljajo svoje pravice in poverilo to oblast tako imenovanim kuratorjem. Zakonski mož ima pravico zastopati svojo ženo tudi glede njenega premoženja, ki ga sme tudi upravljati, toda samo tako dolgo, dokler žena v tem oziru ne ugovarja in mu to upravljanje ne prepove — seve tako, da se to javno zve. Nasprotno pa zakonski predpisi predpostavljajo, da ima žena pooblastilo opravljati samostojno vse tiste posle, ki so v zvezi z rednim in stanu primernim hišnim gospodinjstvom. Tudi to je treba vedeti, da ni nepotrebnih prepirov.

Zakon sam urejuje tudi **pravice nastavljencev, poslovodij in poslov sploh.** Kdor je lastnik kake trgovine, obrti ali drugega podjetja in ima nastavljence, ki podjetje vodijo, daje takim nastavljencem z nastavitvijo tudi pooblastilo za vse posle, ki so v zvezi s podjetjem in z normalno in navadno upravo podjetja. Ali še bolj natančno: Če da lastnik trgovine ali obrti nastavljencu ali celo učencu pravico prodajati blago v prodajalni ali obrtnem lokalu ter zunaj teh, jim daje zakon tudi pravico sprejemati kupnino in po potrebi tudi izstaviti potrdilo. Če bi n. pr. tak pomočnik ali učenec prejeti denar kdaj poneveril ali zgubil, ne more lastnik kupnino še enkrat zahtevati in reči: »Zakaj pa nisi meni samemu plačal!« Vendar pa tisti, ki ima pravico blago prodajati, nima tudi pravice blago nakupovati in bi moral imeti za to posebno pooblastilo.

»Prokura« v smislu trgovskega prava pa se razlikuje od navadnih pooblastil, ker je širša. Kdor je dobil v kakem trgovskem podjetju prokuro, sme opraviti vse sodnijske in izvensodnijske posle, ki so v zvezi s tem trgovinskim podjetjem na sploh, — samo zemljišča ne sme zadolžiti in obremeniti. Če se v medsebojnem dogovoru taki prokuri odvzame kaka pravica, se to tistega ne tiče, ki za to ni vedel. Prokura je v tem pogledu javno in najširše pooblastilo na podlagi trg. zakona.

Je pa tudi mogoče, da imetnik ali lastnik kakega trgovskega podjetja pooblasti koga, da mu vodi podjetje, ne dá mu pa omenjene prokure. Ta pooblaščenec sme torej opravljati posle in dejanja, ki so v zvezi s tem in samo takim podjetjem, ni pa — kakor pri javni prokuri — upravičen opravljati vse posle trgovskega obrata sploh. To je torej važna razlika in treba je paziti, s kom ima človek opravka.

Trgovsko pravo pa pri vseh takih vprašanjih ščiti človeka, ki opravlja kaka trgovska opravila v dobri veri, da se ena ali druga pravica ni po dogovoru zmanjšala ali odvzela tako, da je manjša kakor jo zakon sam pozna in določa. Dokler se torej v dobri veri — ki jo boš moral dokazati — držiš zakona, hodil boš varno — tudi s pooblaščenci.

Pripeti se pa, da tisti, ki koga pooblasti, da namesto njega kaj opravi, pozneje rešitve ne prizna in reče: »Za to ga nisem pooblastil.« Če je torej pooblaščenec res ravnal proti pooblastilu, boš mogel prijeti za odškodnino samo pooblaščenca.

Kdor pa želi, da ga zastopa kdo drugi pred sodiščem ali pred oblastmi sploh, mora izstaviti za to prav posebno pooblastilo, ki je lahko tako različno, da se bomo o tem še pomenili drugič.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Nova pota sodobnega zdravstva

Uspehi, ki jih je dosegla v zadnjem času zdravniška znanost, pomenijo začetek nove dobe v zdravstvu, kajti že je prišel čas, ko lahko nadomeščajo izrabljene dele človeškega telesa z novimi. Zdravniki so že uspešno nadomestili obolele očesne roženice, kosti, žile, kožo in zobne živce.

Vsako leto umre mnogo ljudi zaradi obolenj koronarnega ožilja, ki ga povzroča zamašitev arterij, kar preprečuje krvni obtok. Neki ameriški zdravnik je pred tremi leti operiral svojega bolnega kolega, ki je moral opustiti delo, ker se je bal, da bo postal žrtev usodnega srčnega napada. Operacija je uspela, vsi znaki srčnega obolenja so izginili. Pri taki operaciji ima bistveno vlogo kos žile, ki ga priklopijo na ožilje, tako da obidejo zamašene odvodnice, s čimer odpro novo pot k srcu. Zdravnik, ki operira, napoveduje, da bo ta poseg lahko rešil življenje 90 odstotkom bolnikov.

Leta 1950 so v neki chikaški bolnici operirali žensko, ki je imela bolne ledvice. Ena sploh ni več delovala, druga pa le še malo. Popolnoma pokvarjeno ledvico so zdravniki izrezali in jo nadomestili z ledvico neke ženske, ki je umrla deset minut prej. Operirana bolnica je po mesecu dni zapustila bolnico, dva meseca kasneje pa je že opravljala gospodinjska dela.

Kožo so do nedavnega lahko presajali samo z enega dela na drugega pri istem bolniku, niso je pa mogli presaditi z ene osebe na drugo, razen seveda pri dvojčkih. Tuja koža je vedno začela odmirati. Ko so začeli zdraviti nekega mladeniča, ki je imel opekline po 71 % telesa, z novim zdravilom acth, je ozdravel v razmeroma kratkem času. Razen tega pa je tuja koža, ki so jo presadili na njegove noge dobro prirasla in pokrila vse gole mišice. Tako so ugotovili, da zdravilo acth preprečuje odmirane presajenje tuje kože. Na podlagi te ugotovitve lahko danes nadomeščajo pri pacientih, ki jim da jejo acth, tudi bolne notranje organe z novimi.

Leta 1950 so ustanovili v New Yorku posebno shrambo za ožilje, kar je omogočilo, da bolnikom nadomeščajo pokvarjene dele ožilja. Darovalci nadomestnih delov — kosti, ožilja kože in očesnih roženic — so bolniki, ki jim ni več pomoči. Darovane dele jim odvzamejo takoj po smrti.

Med najkoristnejše nadomestne dele človeškega telesa pa je prištevati prav kri. Pri neki operaciji je zdrav mož izmenjal svojo kri s pacientom, čigar bolne ledvice niso mogle izločevati strupov, ki se nabirajo v telesu. Ko so bolniku odvzeli bolno kri in jo nadomestili z zdravo krvjo darovalca, se je njegovo zdravstveno stanje zelo izboljšalo. Darovalec krvi pa ni občutil nikakih zlih posledic, ker so njegove zdrave ledvice lahko izločile strupe, ki so bili v zamenjani krvi.

Nova kri pa se bori tudi proti raznim drugim boleznim. Zdravniki so ugotovili, da imajo ženske, ki jih muči sklepni revmatizem, v času nosečnosti manj bolečin. Organizem bodočih mater namreč izloča v krvni obtok več hormonov. Neki zdravnik je dosegel lepe uspehe s transfuzijo krvi bodočih mater pri bolnikih, ki jih je sklepni revmatizem priklenil na posteljo.

Preden se začeli nadomeščati bolne človeške organe z novimi, so napravili številne poskuse na živalih. Ledvice so presajali najprej na psih. Kirurg Whitney je pred tremi leti presadil jajčnike neke čistokrvne psice na psico mešane pasme, nato pa jo je sparil s čistokrvnim psom. Mladiči so bili vsi čistokrvni.

Poskusi z gvinejskimi pavijani so pokazali, da je mogoče presaditi tudi korenine hrbteničnega živca, seveda pa bo trajalo še precej časa, preden bodo imeli dovolj izkušenj, da se bodo mogli lotiti česa takega tudi pri ljudeh.

Čaj utrjuje zobe

Otroci, ki zgodaj začno piti čaj, dobe močnejše zobe zaradi tega, ker je v skodelici čaja milijonski del sodijevega fluorida. Poskusi so pokazali, da se otrokom, ki pijejo čaj, manj kvarijo zobje kot drugim. To je ugotovila britanska komisija, ki je v Ameriki proučevala rezultate poskusov s fluoridom.

Taborjenje nov način letovanja

Sezona letovanja se bliža že svojemu koncu, toda letos smo že mnogo več kot prejšnja leta brali in slišali o »campingu« in tudi že kje naleteli na »campiranje«. O »campingu« (izgovori se »kemping«) se hočemo danes nekoliko pobližje seznaniti, ker je to nova vrsta turizma in letovanja ter je v zadnjih letih in posebno letos dosegla že velik razmah. Za angleško besedo »camping« imamo Slovenci popolnoma odgovarjajočo besedo in sicer »taborjenje« in to po pomenu in bistvu.

Iz prekomorskih dežel so prinesli pojem in gibanje »campinga« Angleži v Evropo. Veliko potnikov ne najde lahko prostora v hotelih, še bolj pa si mnogi želijo za nekaj časa uživati prirodo v samoti. Mnogi turisti pa, ki imajo svoja prometna sredstva za potovanje na oddih, ne želijo prenočevati v tesnih vročih sobah zidanih hotelov, temveč stanujejo rajši v šotorih in vozijo ali nosijo šotore kar seboj. Kjer jim ugaja, si lahko za taborjenje iz zložljivega šotora postavijo ugodno bivališče, ki ustreza vsem vremenskim prilikam. Potnikom te vrste niso potrebni hoteli, saj vzamejo na oddih seboj svoj lastni domek ki ga postavijo na prostem, ki je prijeten njihovemu okusu in željam. Takšno bivališče je seve neprimerno cenejše in si zaradi tega letovanje mnogi veliko lažje privoščijo.

Zaradi teh prednosti ima gibanje »camping« po vseh deželah zapadne Evrope že veliko pristašev. Ustanavljajo posebne »camping«-klube in ustanovljena je že celo mednarodna zveza »camping« društev v Parizu.

Seveda ni mogoče taboriti po mili volji, zato določajo krajevne oblasti, naselja in mesta za taborjenje, ki jih z opozorilnimi napisi tudi na zunaj primerno označijo. Število potnikov tabornikov narašča, iz leta v leto se dviga tudi število taborišč. Največ jih je v Franciji, že okoli 3000; v Nemčiji, kjer je gibanje še precej mlado, okoli 400, pa tudi v Švici, Italiji in Avstriji je že precej taboriščnih prostorov.

»Camping« je preprosto, prijetno in zdravo letovanje, ki si osvaja vedno več pristašev. Seve, da je taboriščno potovanje najlažje mogoče onim, ki imajo motorna vozila, da lahko vzamejo seboj taboriščno opremo. Toda tudi z navadnim kolesom si je mogoče privoščiti prijetnosti taborjenja. Industrija je hitro spoznala, kaj pomeni za proizvodnjo to novodobno gibanje in odpirajo se tvornice za proizvodnjo novih predmetov, kakor različnega šotorskega platna, šotorov različnih vrst in drugih delov kot zelo donosen posel.

Celo mesto se pogreza v morje

Silen potres je pred nekaj tedni pustošil v Grčiji. Notranje ministrstvo je javilo, da se je pristaniško mesto Argostoli na opustošenem ozemlju na otoku Cephallonia pričelo polagoma pogreznjevati v morje. Po vesteh koncem tedna je ob katastrofi izgubilo nad 1000 oseb življenje, nad 120.000 oseb pa je brez strehe. Na področju otokov Cephallonia, Ithaka in Zakinthoskija so bile goste megle dima povzročene od plamenečih mest in vasi. Posledice potresnih sunkov se morejo primerjati silni atomski eksploziji. Na podlagi cenitve grškega finančnega ministrstva znaša povzročena škoda okoli dva bilijona drahem, kar odgovarja nekako 3,4 milijarde šilingov.

Na otoku Cephallonia je bilo šest vasi dobesedno izbrisanih s površine. Iz zraka pogledana pokrajina je nudila sliko popolnega razdejanja. Povsod je videti uničene vasi. Obupno mahljajoči ljudje so bežali pred poplavami v višje predele pokrajine.

S polno paro je bila na delu reševalna služba. Na Sredozemskem morju nahajajoče se vojne ladje so bile od ure do ure v akciji za reševanje ogroženega prebivalstva. Ladijske in letaske posadke so se trudile predvsem, da spravijo na varno vsaj ženske in otroke. Prizadete otoke oskrbujejo letala še sedaj z zdravili in prehrano.

Če petletni otrok kadi . . .

V bližini Deutschlandsberga je pogorelo neko kmečko poslopje. Požar je povzročil nek petletni fant, ki je že, kakor so ugotovila žendarmerijska poizvedovanja, kadil pipo od svojega tretjega leta. Pretekli teden, v četrtek, je tudi kadil ter iztresel tleči pepel in pri tem zažgal kup slame. Ogenj se je hitro širil in je kljub temu, da se je v borbi proti ognju založilo šest požarnih bramb, zgorelo poslopje z zalogami pridelkov, gospodarskimi stroji in vozili. Otroka je stari oče že kot triletnega navajal na kajenje.

Gram težka ura

Celo naši očetje so bili redki, ki so imeli uro. Najpogosteje so se ravnali kar po soncu ali po zvezdah in niso pri tem mnogo zgrešili. Danes je povsem drugače in si skoraj ne moremo zamisliti človeka brez ure, kajti vse njegovo življenje je tako točno odmerjeno, da bi prav gotovo ne mogel izhajati brez ure. Kaj čuda torej, če je tudi tehnika pri izdelovanju ur napravila velikanski skok. Ne moremo tu upoštevati ur, s katerimi se ukvarjajo posebni strokovnjaki in ki niso osnovane na navadni mehanski sili, ampak na energetski sili posameznih elementov in ki nudijo točen čas tudi do stotinke sekunde na desetletja in celo stoletja, ampak bomo upoštevali samo navadne, več ali manj praktične ure, ki jih je izdelala moderna tehnika. Na neki razstavi ur v Parizu je bila razstavljena ura, za katero trdijo, da je najpreciznejša mehanična ura na svetu. Razstavljena je bila tudi najmanjša in najlažja ura na svetu, saj tehta ta ura le 1 gram in je dolga štiri milimetre. Pri tem je treba pripomniti še nekaj: Če bi prodali to uro po njeni vrednosti, bi kilogram takih ur stal ogromno vsoto.

Poleg omenjenih ur je bila razstavljena tudi ura, za katero trdijo, da je najbolj komplicirana ura na svetu. Njeni kazalci kažejo poleg ur, minut sekund tudi lunine mene, točno uro sončnega vzhoda in zahoda. Poleg tega ima še precizen pulsometer, daljnometer ter posebno kazalo, ki kaže vsako štiridesetinko sekunde.

Največja letalska tekma sveta

V Londonu so objavili podrobnosti o letošnji letalski tekmi London—Nova Zelandija, ki je največja vsakoletna letalska tekma na svetu. Letos bodo letala odletela iz Londona v zgodnjih jutranjih urah 8. oktobra. Prvo letalo se bo vzdignilo ob 4.30 uri zjutraj. Tekmo organizira britanski kraljevski letalski klub in canterburyjski mednarodni tekmovalski odbor s sodelovanjem ministrstva za civilno letalstvo.

Tekma bo dvojna: v hitrosti in prevozni sposobnosti. Ocenjena bodo samo tista letala, ki bodo prišla na cilj v manj kot 168 urah. Tekmovanje prevoznih letal ima predvsem namen zbrati izkušnje za izdelavo novih najsposobnejših transportnih letal na progi Anglija—Avstralija in Nova Zelandija.

Silna letalska nesreča v Alpah

Pretekli teden se je primerila v Alpah težka letalska nesreča. Neko štirimotorno francosko letalo je bilo na poti iz Pariza v Saigon. Zvečer okoli 22. ure je trčilo v 3100 metrov visoki Mount Clement ter je zgorelo Vsi ljudje, 33 potnikov in 9 mož posadke, je pri tej nesreči našlo smrt. Med mrtvimi se nahaja tudi znameniti francoski violinist Thibaud. Pet minut pred katastrofo so še sprejeli na postaji Aix-en Provence brezžično poročilo, da je vse v redu. Tačas je bilo letalo 3370 m visoko. Goreče letalo je v visočini gole skale žarelo veliko kilometrov naokoli. Rešilna kolona, ki je zjutraj po peturnem hodu prispela na kraj nesreče, je našla samo še ostanke zgorelega letala in zoglenela trupla. Rešilno moštvo je poročalo, da so trupla močno zoglenela in je bilo težko ugotoviti identiteto ponesrečencev. Med mrtvimi so se poleg polletnega dojenčka nahajali še trije otroci. Domnevajo, da se je usodna katastrofa pripetila zaradi tega. ker se je mogoče pilot zmotil in mislil, da je Mount Clement imel že za seboj in je zato začel prekmalu spuščati letalo nižje.

Številne smrtne žrtve vročine v Ameriki

Silna rekordna vročina v preteklih tednih, ki je zajela velike predele ameriškega Vzhoda, je zahtevala v prvih osmih dneh 36 smrtnih žrtev. Na stotine ljudi so morali zaradi sončarice spraviti v bolnišnice. Vročina je povzročila tudi na poljedelskih pridelkih znatno škodo, ki jo cenijo nad 200 milijonov dolarjev. Temperatura je v mnogih krajih dosegla 36 do 38 stopinj nad ničlo. Več tovarniških obratov je moralo začasno prenehati z delom.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.20 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 17.10 Popoldanski koncert.

Poročila dnevno: ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00 in 23.55 uri.

Sobota, 12. september:

8.45 Za naše male poslušalce — 11.00 Igra godba na pihala — 14.30 Želi si kaj! — 16.15 Filmski magacin — 17.10 Harmonično, ironično, platonično — 18.00 Pogled v svet — 18.30 Arije in dueti iz opere „Prodana nevesta" — 20.15 Športna poročila — 20.20 Vedra oddaja — 23.00 Plesna glasba.

Nedelja, 13. september:

7.15 Sonce čez hribček gre, pesmi v nebo done... — 8.10 Kmečka oddaja — 8.20 Vesela nedelja — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 20.20 Pester večer.

Ponedeljek, 14. september:

10.24 Veder dopoldne — 14.30 Teden in mi. Znanje za vse: J. Gregorc: Violina in njene skrivnosti (I.) — 16.30 Za bolnega in osamljenega — 20.15 Veliki strahovi kot prijatelji in nasprotniki.

Torek, 15. september:

11.00 Šolska oddaja — 14.30 Slovenske pesmi — 15.30 Za ženo in družino — 18.30 Poje Kernjakov moški zbor — 20.15 Prenos državne opere.

Sreda, 16. september:

10.45 Iz ženskega sveta — 14.30 Za ženo in družino — 15.30 Slovanski plesi — 20.15 „....in zdaj igra Pepi Naar!"

Četrtek, 17. september:

10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 11.00 Šolska oddaja — 14.30 Solistična glasba — 18.30 Literarna oddaja: O Prežihovem Voranca, našem koroškem pisatelju — 20.15 „Okrog Vrbskega jezera!".

Petek, 18. september:

10.45 Za dom — 11.00 Šolska oddaja — 14.30 Okno v svet — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Štajerske življenjske slike.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 5.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska.

Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 uri — 19.00 Radijski dnevnik.

Sobota, 12. september:

12.45 Zabavna glasba — 13.00 Kulturni pregled — 13.10 Od melodije do melodije — 14.00 Hrvatska narodna glasba — 18.00 Koncertni valčki — 18.20 Za pionirje — 18.40 Umetne narodne pesmi poje Ljubljanski komorni zbor — 20.00 Pisan sobotni večer.

Nedelja, 13. september:

8.15 Lahka glasba — 9.00 Literarno-glasbena oddaja — 11.00 Od pravljice do pravljice — 12.10 Igrajo veliki zabavni orkestri — 13.00 Za naše kmetovalce — 13.15 Oddaja za kmečke žene — 14.25 Želeli ste — poslušajte! — 15.45 Radijska igra — 16.30 Zabavni zvoki — 17.00 Ljudsko-prosvetni obzornik.

Ponedeljek, 14. september:

12.45 Zabavna glasba — 13.00 Pionirji: Kaj, zakaj, kako? — Radio pa: To, zato, tako — 13.15 Pester spored slovenskih narodnih pesmi — 13.50 Kulturni pregled — 14.00 Lepe melodije — 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — 18.25 Jezikovni pogovori — 18.40 Poje moški zbor Grafike — 20.00 Radijska univerza: Ing. Miško Judež: Življenje v vinu.

Torek, 15. september:

11.00 Šolska ura za nižjo stopnjo — 11.30 Šolsk ura za višjo stopnjo — 12.00 Obiščimo skladatelja Matijo Tomca — 14.00 Za prijeten oddih — 17.10 Slovenske narodne pesmi izvajajo zbori in solisti —18.30 Iz bojev naših narodov — 20.00 Okno v svet.

Sreda, 16. september:

12.45 Zabavna glasba — 13.00 Z obiskov pri pionirjih — 14.15 Pojdite z nami dragi poslušalci... (Slovenske narodne pesmi, Koroške, Gorenjske, Primorske, Prekmurja in Bele Krajine) — 15.30 Šolska ura za višjo stopnjo — 16.00 Naši solisti vam igrajo — 17.50 Zdravstveni nasveti — 20.00 Radijska igra: Vasja Ocvirk: Prikovani Peter Klepec.

Četrtek, 17. september:

13.00 Črne sledi po poljih belih zbiramo, razne stvari pionirjem prebiramo — 14.00 Od Triglava do Ohrida — 15.30 Z radiem čez hrib in plan, cicibanom dober dan — 16.00 Želeli ste — poslušajte! — 17.10 Naši pevski ansambli — 17.30 Oddaja za žene — 18.20 Literarna oddaja.

Petek, 18. september:

12.45 Zabavna glasba — 13.00 Glasbena oddaja za pionirje — 13.15 Pa še to in ono za naša ušesa — 14.00 Prijetno zabavo! — 15.30 Slovenske narodne pesmi — 16.00 Radijska univerza — 17.10 Zabavna in plesna glasba — 17.50 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Kulturni pregled — 18.45 Veseli godci so pred mikrofonom — 20.00 Tedenski zunanje politični pregled.

Zabava zapravljivcev

Milijarder Marquis de Cuevas je priredil nedavno na rivijeri v Biaritzu ogromen kostumski bal v luksuznem klubu Chiberta. Med 1800 udeleženci se je nahajalo veliko število visoke aristokracije, kakor lady Achley, argyllska vojvodinja, vojvoda iz Albe, baron Rothschild, mnogi filmski prvaki, med temi Marle Oberon, Annabella in proizvajalec ameriških filmov William Wyler. Zabava je trajala do jutranjih ur. Okoli tretje ure zjutraj se je pojavil na plesu ekskralj Peter, kjer se je zapletel v prepir z nekim španskim oficirjem.

Na jezeru, ki meji na klub, je plaval odrsko opremljen splav, kjer se je produciral marquisov privatni balet. Pet orkestrov je igralo, plavajoči »ljubavni templji«, dvanajst bifejev s kaviarjem in šampanjcem so skrbeli za zabavo in vse mogoče užitke. Senzacija 35 milijonskega kostumskega plesa je bila francoska plesalka »Zizi«, Renee Jeamarie, ki so jo viharno slavili, ko je prijezdila skoraj naga na neki kameli. Vsi udeleženci so morali biti oblečeni v razkošne zgodovinske kostume.

Naročilnica za knjige

Pošljite mi, prosim, po povzetju naslednjo knjigo (naslednje knjige):

.... **Francesco Jovine: Polja Sacramenta,**
roman o boju južnoitalijanskih kmetov za zemljo, pl., 328 str. — — šil. 32.50

.... **Ernest Hemingway: Komu zvoni,**
roman iz španske vojne, pl., 528 str. — — — — — — — šil. 26.50

.... **John B. Priestley: Dobri tovariši,**
roman o usodi potujoče igralske in pevske družine, vez., 820 str. — šil. 30.50

.... **Borisav Stanković: Nečista kri,**
roman izredno zapletenih problemov, pl., 250 str. — — — — šil. 14.—

.... **Wl. St. Reymont: Leto 1794,**
zgodovinska trilogija o bojih za neodvisnost Poljske, pl., 848 str. — šil. 53.—

(Knjigo, ki jo želite, podčrtajte!)

podpis

Knjige so vezane v platno (pl.), polplatno (ppl.) ali pa so broširane (br.)

SLOVENSKI vestnik
GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Stran 8 Petek, 11. september 1953 Štev. 43 (594)

„Kleine Zeitung" mora prositi odpuščanja

Končan je prvi proces v zvezi s „krvavo mejo Koroške" — Laž ima kratke noge — Vse priče „Kleine Zeitung" pričajo proti njenim izmišljotinam

Nesmrten poraz, ki so ga doživeli »Kleine Zeitung«, njen odgovorni urednik ter vsi njeni pisuni in šefi minuli ponedeljek v sodni dvorani pred sodnikom dr. Schraglom, ko je bilo nadaljevanje in konec prvega procesa v zvezi s »krvavo mejo Koroške«, jim bo dolgo ostal v njihovih trhlih kosteh. Javno so morali priznati — zaenkrat kar se tiče Janeza Wutteja Luca, ki jih je tožil zaradi žaljenja časti — da »informacije«, na katerih osnovi so meseca julija spustili vrsto »senzacijonalnih« člankov, ne odgovarjajo dejstvom, torej je v tej zvezi vse njihovo pisarjenje o »krvavi meji Koroške« temeljilo na golih lažeh.

Slabost „Kleine Zeitung" na vsej črti

Že v začetku nadaljevanja procesa se je pokazala slabost »Kleine Zeitung«, ko je njen odgovorni urednik Franz Genser spremenil svoj zagovor napram prvi obravnavi, ki je bila pred enim mesecem. Dočim je tedaj samo trdil, da predmetnih člankov ni niti sam pisal niti bral, preden so šli v tisk, ampak jih je bral šele v listu samem, ko so bili že tiskani, se je tokrat zagovarjal z boleznijo (živčno onemoglostjo, srčnimi napadi, vročino itd.), ki da ga je prav v tistem času, to je od 2. do 17. julija, priklenila na bolniško posteljo in sicer tako močno, da v vsem tem času nikdar „niti enega izvoda svoje »Kleine Zeitung« ni mogel dobiti pred oči".

Ko so se nato v sodnijskem postopku za s strani »Kleine Zeitung« ponujeni dokaz resnice vrstile priče »Kleine Zeitung« druga za drugo in izpričevale vse drugače kot je »Kleine Zeitung« svojčas pisarila (do zasliševanja tožiteljevih prič pozneje sploh ni več prišlo!), so se neodgovornim pisunom že začela močno majati tla pod nogami. Neizbežnemu porazu zastaviti jez se tudi ni posrečilo agilnemu branilcu »Kleine Zeitung«, čeprav je skušal z zvito stavljenimi vprašanji polagati pričam odgovore v prid dokazovanju »resnice« na usta, kar je v enem primeru — namreč glede datuma nekega partizanskega sestanka, na katerem naj bi bile sestavljene »liste kandidatov smrti« — storil celo štetih 14 krat.

Glavna priča ne pozna Luca

Končno je še Gotthard Graf sodišču pripovedoval svojo storijco o petih strelih v tilnik (od katerih mu je — po lastni izjavi — eden šel v roko), ki mu jo trezen človek lahko verjame ali pa tudi ne. **Ko je tudi on pobil zadnja upanja »Kleine Zeitung« in njenega branilca s pričanjem, da ni poznal Luca, niti ni slišal tega imena prej kakor po vojni iz nekih čudnih govoric, ki pa tudi niso imele zveze z »njegovim slučajem«,** ter da je njegov »morilec« bil nekdo drugi, je dr. Stern, zastopnik Janeza Wutteja-Luca, ponudil poravnavo, ki je bila tudi sklenjena.

Po sklenjeni poravnavi se je »Kleine Zeitung« morala obvezati, da objavi »častno izjavo« brez vsakega komentarja in da nikdar ne bo več pisala o osebi Janeza Wutte-ja v predmetni zvezi. Razen tega mora dati na svoje stroške objaviti častno izjavo, prevedeno v slovenščino, tudi v Slovenskem vestniku. Oboje je že storila, a v spačeni obliki odnosno proti izrecnemu dogovoru. (To častno izjavo objavljamo na isti strani desno spodaj tako, kakršno smo prejeli — z vsemi napakami.)

Poravnava, ki je prisilila »Kleine Zeitung«, da sama prizna svoje neresnično pisarjenje, dočim bi sodnikova obsodba lahko le ugotovila, da ni uspel dokaz resnice, laži pa ne bi povsem ovrgla, zahteva od »Kleine Zeitung«, da objavi častno izjavo v isti velikosti in z istimi črkami kot nekdanje članke. Tega »Kleine Zeitung ni storila, ampak jo je objavila čisto majhno in na skritem mestu ter s tem grobo prelomila dogovor pred sodnikom. Verjetno se bo za to morala še enkrat zagovarjati, odnosno bo tožitelj poravnavo lahko preklical in gnal stvar naprej do obsodbe. Napačno in pomanjkljivo je tudi objavljeno besedilo častne izjave.

Vsebina častne izjave

Po poravnavi vsebuje častna izjava v bistvu navedbo člankov (v številkah »Kleine Zeitung« z dne 4., 5. in 7. julija, pa ne 4. maja in 7. julija, kakor v objavljeni častni izjavi) **in lažnjivih obdolžitev, dejstvo poskusa nastopiti dokaz resnice in da je dokazilni postopek dokazal, da tozadevne informacije ne odgovarjajo dejstvom. Na koncu pa mora »Kleine Zeitung« obžalovati, da so zadevni članki sploh izšli, prositi Luca odpuščanja, odnosno se oprostiti in zahvaliti, da je opustil nadaljnje sodnijsko zasledovanje.**

Za prvim še drugi poraz

Dva dni za tem procesom pa je morala »Kleine Zeitung« pred istim sodnikom doživeti ponoven poraz. Pri zasliševanju prič, s katerimi je hotela dokazati težke obdolžitve proti Jožefu Wutteju, posestniku hotela »Obir« ob Klopinjskem jezeru, je bil namreč popolnoma razgaljen zločinski način njenega poročanja. O podrobnem poteku procesa, ki je bil preložen na 14. oktober, bomo še poročali.

Pri obeh razpravah, zlasti pa pri prvem zaključenem — Lucovem — procesu proti »Kleine Zeitung« se je z vso jasnostjo ponovno izkazalo, da ima laž kratke noge. **Sledila bodo še nadaljevanja ostalih sproženih procesov, za katere že danes vlada veliko zanimanje in ugibanje, kako bodo končani.**

Za S 250.— mesečno dobite tovarniško novo motorno kolo.
Potuznik, Klagenfurt - Celovec,
St. Ruprechterstrasse 4 Tel. 35-23

Odpošiljatelj .....
(Ime)
.....
(Točen naslov)

Drucksache

Bücherzettel

Znamka 30 gr

„Naša knjiga"

CELOVEC - KLAGENFURT
Gasometergasse 10

Poleg slovenske izvirne literature dobite tudi prevode slovanskih in svetovnih literarnih stvaritev v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu. Cene, kakor vedno, za vsakogar dosegljive. Zato ne zamudite priložnosti, dokler imamo na zalogi še bogat izbor.

Titov govor na Okroglici

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na oni strani pa vidimo, da zopet rožljajo z orožjem.

V kakšne namene Italija uporablja orožje, ki ga je dobila od zaveznikov? Uporabila ga je proti naši miroljubni državi, proti nam, ki smo trdni poborniki miru, pripravljeni, da se skupno z vsemi miroljubnimi državami borimo proti napadalnosti. Mar se sme taki državi dati orožje v roke?

Mi ne bomo nikoli poslali divizij, je poudaril maršal Tito, dokler ne vidimo, da je sovražnik, kdor koli bi že bil, res napadel naše ozemlje. Mi se bomo orožja poslužili samo, če pride v nevarnost naša neodvisnost, naša svoboda, naša država, naši interesi.

Govoreč o vprašanju Trsta je maršal Tito spomnil na mnoge predloge in prizadevanja, da bi prišlo do skupne rešitve. Poudaril je:

Naša želja je živeti v prijateljskih odnosih z italijanskim ljudstvom. To smo že stokrat poudarili in mislimo iskreno. Stoletja smo bili drug ob drugem in stoletja bomo ostali. Zato je naša dolžnost z vsemi silami delati na tem, da živimo v prihodnje s svojimi sosedi kar najbolje. Račune imamo z njihovimi voditelji, s tistimi starimi pojmovanji, ki so še živa v Italiji, imperialističnimi težnjami, s fašizmom in reakcijo v Italiji. Z vsemi temi imamo račune, nikakor pa ne z italijanskim ljudstvom.

Če govorimo o Trstu, moramo govoriti o ljudstvu, ki živi na tem ozemlju, o Slovencih, Hrvatih in Italijanih. Vemo, da je v mestu več Italijanov, toda nikoli zaledje ne pripada mestu, pač pa mesto zaledju. Gospodarsko gledano ima Trst interes do celotnega zaledja, zaledje pa ni samo slovensko, pač pa tudi drugih držav — Avstrije itd. Od tam mora iti izvoz, Trst pa je v glavnem izvozno in uvozno pristanišče za to zaledje. To pomeni, da mora Trst v glavnem gledati na svoje koristi in koristi ljudstva, kateremu pripada, ne pa na koristi italijanske imperialistične klike, ki ima popolnoma drugačen namen, kot je poštena rešitev tržaškega vprašanja.

Maršal Tito je dejal, da Jugoslavija ne more več biti zadovoljna z italijansko mirovno pogodbo, ker se je medtem položaj spremenil. Tudi italijansko »etnično« načelo ne more biti podlaga za rešitev tržaškega vprašanja, niti ni sprejemljiv plebiscit, ker bi morali Italijani poprej popraviti vse krivice, ki so bile storjene slovanskemu življu v teh krajih v zadnjih 30 letih. Razdelitev, da bi dobila cono A Italija, cono B pa Jugoslavija, bi bila nesrečna reč in tudi kondominij ni najboljša rešitev.

Ko je že na drugem mestu svojega govora poudaril: **Mi hočemo samo, kar je našega, hočemo, da se združi z našo državo tudi poslednji košček naše zemlje,** je maršal Tito zaključil:

Zato rečem vsem, ki jih zanima: Za nas vse ni drugega izhoda, kakor da postane Trst internacionalno mesto, čisto slovensko zaledje pa naj se priključi Jugoslaviji. Samo to je rešitev. Samo v primeru internacionalizacije Trsta se da omogočiti prospeh njegovega prebivalstva, čigar interesi se ujemajo z interesi čisto slovenskega prebivalstva v zaledju. Ta rešitev bi nam prinesla mir in laže bi šli po realnejši poti sporazumevanja z Italijo kot našo sosedo.

Nepričakovano visoka zmaga Adenauerja

Volitve v zapadnonemški parlament, ki so bile minulo nedeljo, so bile zaključene s povsem nepričakovanimi rezultati. Visoko zmago Krščansko demokratične unije dr. Adenauerja je on sam označil kot presenetljivo, temeljila pa je na izredno veliki volilni udeležbi, ki v Nemčiji sicer ni običajna. Brez dvoma pa je k tej zmagi svoj nepodcenljivi delež doprinesla tudi nedavna izjava ameriškega zunanjega ministra Dullesa, ki je nekaj dni pred volitvami izpovedal, da bi imel poraz Adenauerjeve vladne koalicije pri volitvah »strašne posledice« glede na združitev Nemčije. (Saj so proti tako izrazitemu poseganju ameriškega zunanjega ministra v volilno kampanjo najostreje nastopili in protestirali predstavniki zapadnonemških socialistov.)

Izid volitev po številu in odstotkih glasov je bil sledeči (v oklepajih število in odstotek sedežev v bodočem parlamentu): CDU (Adenauerjeva stranka) 12,440.790 — 45.2% (244 — 50.1%); Socialistična stranka Nemčije 7,939.774 — 28.8% (150 — 30.8%); Svobodna demokratska stranka 2,628.176 — 9.5% (48 — 9.9%); Zveza iz domovine pregnanih 1,614.474 — 5,9% (27 — 5.5%); Nemška stranka 897.952 — 3.3% (15 — 3.1%); KPD 616.413 — 2.2% (0); DRP (nacistična desnica) 295.615 — 1.1% (0); Katoliška sredina 217.342 — 0.8% (3 — 0.6%). Ostali glasovi od skupno oddanih 28,468.054 odpadejo na razne male strančice.

Napram volitvam v letu 1949 je pridobila Adenauerjeva krščansko demokratska unija okoli 5 milijonov glasov in socialsiti nad 1,000.000 glasov. Vse ostale stranke, ki so se tedaj udeležile volitev, so zgubile. Zlasti močno zreducirana je bila kominformovska stranka, ki je zgubila več kot polovico svojih volivcev iz leta 1949 in vse mandate v parlamentu. Tudi skrajna nacistična desnica se ni mogla uveljaviti.

Angleži bodo zmanjšali svoje zasedbene sile

Minulo nedeljo je dnevni tisk razširil uradno objavo, da je britanska vlada sklenila zmanjšati število svojih zasedbenih čet v Avstriji. Britanski veleposlanik na Dunaju Sir Harold Caccia je koncem zadnjega tedna po nalogu svoje vlade obvestil avstrijskega podkanclerja dr. Schärfa, da bo od sedanjih treh bataljonov britanskih zasedbenih čet od 1. januarja prihodnjega leta ostal v Avstriji le še en sam bataljon, katerega enote bodo v glavnem nastanjene na Dunaju, v Celovcu in v Zeltwegu.

Za preostali bataljon Avstriji ne bo več treba plačevati zasedbenih stroškov, marveč bo Velika Britanija sama skrbela zanj. Razen tega bo pomenilo skrčenje britanskih zasedbenih sil zlasti na Koroškem občutno olajšanje v še vedno trajajoči stanovanjski stiski, kajti vrnjeni bodo avstrijskim zasebnikom številni stanovanjski objekti, ki jih sedaj uporabljajo angleški vojaki in oficirji ter njihovi svojci.

Po zadnjih poročilih tudi Francozi že pripravljajo sličen ukrep.

Prevod članka „Ehrenerklärung" iz „Kleine Zeitung" od 8. 9. 1953, str. 4 na slovenski jezik

Častna izjava

K zbirki člankov „Krvava meja"

V naših časopisih od 4. maja in 7. julija 1953 so izhajali članki pod naslovom »Krvava meja na Koroškem, na sledeh umorstev na Južnem Koroškem, kdo je označil smrtne kandidate itd.«, v katerih je bil gospod Johann Wutte, kmet iz Vesielach-a (kot partizan Lutz imenovan) kot »komesar umorstev« in tudi drugače označen kot odgovoren za navodne prestopke partizanov.

Poskusili smo nastopiti dokaz resnice. V toku dokaznega postopka se je izkazalo, da nam dane informacije v pogledu privatnega tožitelja Johann Wutte-ja, katere niso bile čitane od našega odgovornega urednika, ne odgovarajo stvarnosti. Z obzirom na negativni rezultat dokaznega postopka se mi ne zoperstavljamo, podati izjavo, da obžalujemo, da so ti članki, v kolikor se tičejo privatnega tožitelja Johann Wutte'-ja, sploh izšli, ker bi na ta način mogel biti njegov glas v nevarnosti. Mi se oprostimo in se zahvaljujemo, da se je od daljnjega sodnijskega izsledovanja odstopilo.« (E)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.